

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

ULLA KOIVULA

Mitä voidaan oppia maakunnallisesta vanhusneuvostosta

Satakunnan vanhusneuvosto 2010-2020

LIIKETALouden TUTKINTO-OHJELMA
2021

Tekijä(t) Koivula, Ulla	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	8 huhtikuu 2021
	Sivumäärä 65 Liitteitä: 3	Julkaisun kieli suomi
Julkaisun nimi: Mitä voidaan oppia maakunnallisesta vanhusneuvostosta: Satakunnan vanhusneuvosto 2010-2020.		
Tutkinto-ohjelma Liiketalous		
Tiivistelmä Satakunnassa toimi ikääntyneiden ihmisten maakunnallisten asioiden hoitajana Satakunnan vanhusneuvosto kymmenen vuotta ja neuvoston toiminta jatkuu edelleen. Maakunnallinen vanhusneuvosto perustettiin Satakuntaan vuonna 2010 ensimmäisenä Suomessa. Erityyppisiä eläkeläisjärjestöistä muodostettuja neuvottelukuntia tai muita kokoonpanoja ikääntyneiden asioiden hoitamiseen maakunnallisesti tai seutukunnallisesti on perustettu vuoden 2010 jälkeen muualla Suomessa, mutta Satakunnan vanhusneuvosto on näistä ensimmäinen. Siksi on hyvä pohtia, mitä kaikkea Satakunnan vanhusneuvoston toiminnasta voidaan oppia. Tämä opinnäytetyö kokosi Satakunnan maakunnallisen vanhusneuvoston toimintaa vuodesta 2010 vuoteen 2020. Opinnäytetyön kirjoittamisvaiheessa käynnissä olleen soteuudistuksen mukaan perustetaan hyvinvointialueet 1.7.2021 ja niille määritellään lakisääteiset, maakunnalliset vanhusneuvostot Suomeen. Satakunnan vanhusneuvoston toiminnan kuvaamisella voitiin hahmottaa tehtävien monipuolisuutta, toimintatapoja ja muodostuneita käytäntöjä. Näistä voi olla hyötyä valmistauduttaessa lakisääteisten maakunnallisten vanhusneuvostojen toimintaan Suomessa. Teoreettisena viitekehyksenä työssä olivat ikääntyneiden palveluihin liittyvä lainsäädäntö ja suositukset sekä ikääntyneisiin liittyvää tilasto- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Aineistona oli Satakunnan vanhusneuvoston kokousten muistioita, toimintasuunnitelmia ja -kertomuksia, järjestettyjen tapahtumien kokonaisuuksia, niiden ryhmätöiden raportteja ja palautteita sekä Satakunnan vanhusneuvoston 10-vuotishistoriikki. Tutkimusote oli laadullinen, menetelmä oli kerätä valmiista aineistosta valikoiden opinnäytetyöhön sopivat osat. Valmiin aineiston lisäksi tehtiin yksi Suomen maakunnille avoimia kysymyksiä sisältänyt sähköpostikyselyn ja yksi neuvoston kuluihin liittyvä sähköpostikysely. Asiasanat maakunnallinen vanhusneuvosto, maakunta, ikääntyneiden edunvalvonta, maakunnallinen yhteistyö, vanhuspalvelulaki		

Author Koivula, Ulla	Type of Publication ThesisAMK	8 April 2021
	Number of pages 65 Appendices 3	Language of publication: Finnish
Title of publication: What can be learned from the provincial council for the elderly: The Satakunta Elderly Council 2010-2020.		
Degree program Business Administration		
Abstract The Satakunta Elderly Council in Satakunta region has provided provincial work for the elderly for ten years and the Council's work continues. The Elderly Council of Satakunta was the first in Finland to be established as early as in the year 2010. Various types of advisory boards or other formations of pensioners' organizations for taking care of elderly matters provincially have been established elsewhere in Finland since 2010, but the Elderly Council of Satakunta was the first of these. Therefore, it is good to consider what can be learned from the activities of the Satakunta Elderly Council. This thesis brought together the activities of the Satakunta Provincial Council for the Elderly from 2010 to 2020. The theoretical framework consisted of legislation and recommendations related to the services of the elderly, as well as statistical and social science research related to the elderly. The material that was to be analyzed consisted of memos, action plans and reports of the Satakunta Elderly Council and work group meetings, organized events, their group work reports and feedback, as well as the 10-year history of the Satakunta Elderly Council. The research approach was qualitative, the method was to collect the parts suitable for the thesis from the existing material. In addition to the existing material, an e-mail survey was conducted consisting of open questions to Finnish provinces and one e-mail survey was conducted related to the Council's expenses. As good practices in this thesis, highlighted were the workshops and the group work done in them, the provincial tour, the activities of the smaller team of five (small team) in the Satakunta Elderly Council and the organization of public seminars. In the future, communication and information will require development. There should be a fair and transparent way to work together with each council of the elderly also in the future.		
<u>Key words</u> Council for the Elderly, Province, supervision of the interests of the Elderly, regional cooperation		

ALKUSANAT

Suomessa on ikääntyneiden määrä kasvanut eliniän noustessa ja aktiivisia ikääntyneitä on paljon. Ikääntyneet eivät kuitenkaan välttämättä ikäryhmänä pysty aina ajamaan itse omia etujaan yhtä suurella tarmolla kuin nuoremmat ikäluokat. On tärkeää, että ikääntyneiden etujen, palvelujen ja elämänlaadun eteen tehdään työtä yhteisvoimin eri tahoilla. Satakunnan maakunnassa on ollut maakunnallinen vanhusneuvosto kymmenen vuotta tekemässä tätä työtä. Tämä opinnäytetyö kokoaa Satakunnan vanhusneuvoston toiminnan ja sitä voi tarvittaessa käyttää tulevien maakunnallisten vanhusneuvostojen perustamisen tukena.

Kiitän lämpimästi Satakunnan vanhusneuvoston asiantuntijajäsen Ritva Kangassaloa hyvistä keskusteluista sekä innokkaasta ja asiantuntevasta tuesta opinnäytetyön kirjoittamisen aikana. Samoin kiitän Satakunnan ammattikorkeakoulun tutkimusviestinnän ja -osaamisen opintojaksojen asiallista, napakkaa ja tehokasta opetustyötä opinnäytetyöhön valmistautuessani. Erityiskiitos opinnäytetyöohjaajalle, lehtori Anne Sankarille, joka eli runsaan puoli vuotta aiheeni parissa, osasi opettaa ja säilytti innoksensa työhöni koko kirjoittamisen ajan. Kiitän myös Satakunnan vanhusneuvostoa valoisasta otteesta ja kannustuksesta opinnäytetyön tekemiseen tästä aiheesta. Toivon, että opinnäytetyöstä on apua tulevan soteuudistuksen yhteydessä syntyvien maakunnallisten vanhusneuvostojen käytännön toiminnan suunnitteluun. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Satakunnan ammattikorkeakoulu.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖONGELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄ	7
3 AINEISTO	8
4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	10
4.1 Vanhuspalvelulaki.....	10
4.2 Ikääntyneen määrittely ja määrä	10
4.3 Kunnan vanhusneuvosto ja maakunnallinen vanhusneuvosto	14
4.4 Kolmas sektori Satakunnassa	16
5 SATAKUNNAN VANHUSNEUVOSTON TEHTÄVÄT.....	18
5.1 Satakunnan vanhusneuvoston tehtävä.....	20
5.2 Satakunnan vanhusneuvoston pientyöryhmä	22
6 VANHUSNEUVOSTON TOIMINTA.....	23
6.1 Suomen ensimmäinen maakunnallinen vanhusneuvosto	23
6.2 Lausunnot.....	24
6.3 Satakuntalaisten kansanedustajien tapaamisia	25
6.4 Maakuntakierroksista	27
6.5 Työseminarit.....	28
6.6 Yleisötapahtumat.....	33
6.7 Esimerkki käsittelyyn tulleesta toimeksiannosta	34
6.8 Esittelymateriaali.....	36
6.9 Satakunnan vanhusneuvoston toiminnan erittely	36
6.9.1 Satakunnan vanhusneuvoston kokoukset vuosittain.....	36
6.9.2 Satakunnan vanhusneuvoston kehittämishaasteet vuosittain.....	37
6.9.3 Asiantuntijavierailut Satakunnan vanhusneuvoston kokouksissa	37
6.9.4 Satakunnan vanhusneuvoston toimintaa vuosittain	39
6.9.5 Satakunnan vanhusneuvoston tiedottaminen	41
6.9.6 Satakunnan vanhusneuvoston järjestämät tapahtumat vuosittain.....	42
7 TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA	43
8 LOPPUSANAT.....	51
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Väestörakenteen vanheneminen on Suomessa ja Euroopassa merkittävin väestörakenteen muutos. Työikäisen väestön osuus pienenee ja eläkeikäisten osuus väestöstä kasvaa. (Kuntaliiton www-sivut 2019.) Huomioitavaa on, että ikäihmisten hyvään elämänlaatuun, palvelujen käyttämismahdollisuuksiin ja muihin elämän osa-alueisiin vaikuttavia tahoja ovat hoitolaitosten ja terveydenhuollon lisäksi myös maakunnallinen vanhusneuvosto, kunnallinen vanhusneuvosto sekä kolmas sektori.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Satakunnan vanhusneuvoston kymmenvuotista toimintaa. Satakunnan vanhusneuvosto on erityinen, sillä se perustettiin vuonna 2010 Satakuntaan maakuntahallituksen päätöksellä ensimmäisenä maakunnallisena vanhusneuvostona Suomessa.

Soteuudistuksessa on opinnäytetyön kirjoittamishetkellä menossa vaihe, jossa hallituksen esitys eduskunnalle on annettu ja eduskuntakäsittely on alkanut lähetekeskustelulla ja lakipaketin esittelyllä valiokunnissa. Valiokuntakäsittely jatkuu kevätistuntokaudella helmikuun alusta ja lakien hyväksymisen jälkeen ne tulisivat voimaan porrastetusti siten, että hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen liittyvät lait tulisivat voimaan 1.7.2021, alueen toimintaan kytkeytyvät säännökset 1.3.2022 ja varsinaisen tehtävän hoitoa sekä verotusta ja rahoitusta koskevat lait 1.1.2023. (Kiuru, 2021.) Ehdotuksen mukaisesti hyvinvointialueet perustettaisiin voimaanpanolain nojalla 1.7.2021. Hyvinvointialueiden muodostuessa rakennettaneen Suomeen maakunnallisia, lakisääteisiä vanhusneuvostoja.

Kuntaliiton tekemä Opas maakunnan vanhusneuvoston toimintaan antaa viitteitä tulevien maakunnallisten vanhusneuvostojen toimintaan. Välttämättä mitään yhtenäisiä käytäntöjä ei ole tarkoitus luoda, vaan mahdollisesti kunkin maakunnallisen

vanhusneuvoston toiminta voi muotoutua sen mukaan, miten se kussakin maakunnassa parhaiten toimii. (Kuntaliitto 2018.)

Satakunnan vanhusneuvosto ja neuvoston pientyöryhmä ovat aktiivisia toimijoita ja kokouksissa käydään vilkasta keskustelua. Satakunnan vanhusneuvostossa on asiantuntevia jäseniä, jotka pitävät jatkuvasti yllä ammattitaitoaan ja seuraavat vanhustenhuollon kehitystä. Jäsenillä on monipuolista kokemusta muun muassa kuntien vanhustyöstä, eläkeläisjärjestöissä toimimisesta, vapaaehtoistyöstä tai opetustyöstä ikääntyviin liittyvillä aloilla.

Tässä opinnäytetyössä kuvataan Satakunnan maakunnallisen vanhusneuvoston toimintaa monipuolisesti ja osittain yksityiskohtaisesti, koska tavoitteena on, että opinnäytetyötä voidaan hyödyntää tulevien maakunnallisten vanhusneuvostojen perustamisvaiheessa. On tärkeää, että jo olemassa olevan maakunnallisen vanhusneuvoston tekemä työ esitellään opinnäytetyönä, sillä esittely voi osaltaan antaa mahdollisia suuntaviivoja ja ainakin kokemuksia tulevaan vastaavaan suunnitteluun. Esittelen Satakunnan vanhusneuvoston järjestämiä tapahtumia ja tiedonvälitystä. Teoriaosassa määritän Satakunnan vanhusneuvoston.

Luvussa 2 esitellään opinnäytetyöongelma ja tutkimusote. Luvussa 3 esitellään käytetty aineisto. Luvussa 4 määritellään opinnäytetyön teoreettinen viitekehys. Satakunnan vanhusneuvoston tehtävät esitellään luvussa 5. Tulokset esitellään luvussa 6 ja tulosten tarkastelu sekä pohdinta luvussa 7.

2 OPINNÄYTETYÖONGELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄ

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyöongelma, tutkimusmenetelmä ja -ote sekä opinnäytetyön tavoite.

Kuten Kananen toteaa, on kysymyksiin helpompi vastata kuin tutkimusongelmaan, joten tutkimusongelma voidaan muuttaa tutkimuskysymyksiksi (Kananen 2015, 20.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimuskysymyksinä ovat:

- mitä Satakunnan vanhusneuvosto on tehnyt
- miten tehtyä työtä voidaan hyödyntää.

Opinnäytetyössä selviää, miten Satakunnan vanhusneuvosto toimii ikäihmisten asioiden käsittelijänä.

Aineiston käsittely tapahtui laadullisella tutkimusotteella valmiista aineistosta. Opinnäytetyön tavoitteena oli toimia eräänlaisena kehittämistyön työkaluna, taustana ja apuna tuleviin maakunnallisiin vanhusneuvostoihin liittyvässä kehittämistyössä. Käsittelen myös asenteita ikäihmisiä kohtaan sekä ikäihmisen määrittelyä. (Tilastokeskuksen [www](http://www.stat.fi)-sivut 2021.) Tulokset esitetään käytettävissä olleen aineiston perusteella.

3 AINEISTO

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston hankinnan yleisimpiä metodeja ovat havainnointi, erilaisista dokumenteista koottu tieto sekä haastattelut ja kyselyt (Tuomi & Sarajärvi 2018, 62). Tässä opinnäytetyössä oli käytettävissä kaikki edellä mainitut aineistotyytit haastatteluja lukuun ottamatta. Olemassa olevasta aineistosta pystyin erottamaan esimerkiksi muistioista koottavan tiedon, tapahtumien palautekyselyjen vastaukset sekä käsitellyt aihealueet. Havainnointi tapahtui osallistuvana, epäsystemaattisena havainnointina Satakunnan vanhusneuvoston sihteerinä tekemäni työn kautta vuosina 2015-2020.

Aineiston analysointi voidaan jakaa teoreettiseen ja empiiriseen analyysiin, joista tässä opinnäytetyössä oli käytössä empiirinen analyysi. Empiirisessä analyysissä korostuu se metodi, millä aineisto on kerätty. Lukija pystyy arvioimaan opinnäytetyön uskottavuutta käytetyn aineiston perusteella. Käytetyn aineiston keräämisen tapa kuvataan, jotta lukija voi saada vahvistuksen siitä, että aineisto on luotettavaa. Empiirisessä

aineistossa häivytetään lähdeaineistoa tuottaneiden henkilöiden tunnistettavuus. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 20.) Yksittäisten henkilöiden nimeämistä kommenttien kertojana en nähnyt opinnäytetyössäni tarpeelliseksi. Nimet ja jäsenet vaihtuvat, mutta asiat jäävät.

Käytettävä aineisto oli tietokoneellani, sillä työskentelen Satakunnan vanhusneuvoston sihteerinä. Sihteerin tietokoneella oli yhteensä 1304 tallennettua asiakirjaa Satakunnan vanhusneuvoston kymmenvuotisen toiminnan ajalta. Mukana luvussa ovat kaikki erityyppisiin valmisteluihin liittyvät asiakirjat, tarjouspyynnöt, koosteet, toimintakertomukset ja -suunnitelmat kunnilta vuosittain, eri kokonaisuuksiin liittyvät asiakirjat, hahmotelmat, erilaisiin yhteistöihin liittyvät asiakirjat sekä verkkosivuihin, suunnitteluun ynnä muihin liittyvät asiakirjat. Opinnäytetyössä käytettyyn materiaaliin kuuluivat Satakunnan vanhusneuvoston kokousten muistiot, toimintasuunnitelmat ja -kertomukset, järjestettyjen tapahtumien ohjelmat, ryhmätöiden raportit sekä tapahtumien palautteet ja Satakunnan vanhusneuvoston historiikki. Valokuvat jätin tässä opinnäytetyössä hyödyntämättä.

Lisäksi tein kaksi sähköpostikyselyä. Ensimmäisessä kyselyssä selvitin, onko Satakunnan vanhusneuvosto Suomen ensimmäinen maakunnallinen vanhusneuvosto. Kyselyn tulokset löytyvät tulokset -otsikon alta kohdasta 6.1. Toisessa sähköpostikyselyssä selvitin Satakunnan vanhusneuvoston kuluja Satakuntaliitossa.

Aineiston analysointi tapahtui laadullisena sisällönerittelynä. Luin käytettävissä olevia tekstejä useampaan kertaan teemoitellen ja eritellen. Osa aineistoista oli koostamassani historiikissa (Koivula, U. 2020) valmiiksi taulukoituna ja näitä taulukoita muokasin opinnäytetyöhön sopiviksi. Taulukoinnilla pyrin lisäämään tulosten informatiivisuutta, vakuuttavuutta sekä analyysin seurattavuutta.

Satakunnan vanhusneuvoston toiminnan aikana syntyneen aineiston avulla pyrin selkeyttämään ja kuvaamaan maakunnallisen vanhusneuvoston toimintaa kymmenen vuoden aikana. Analysoin aineiston ja kuvasin sen perusteella toimintaa. Kokousmuistien avulla selvitin kokouksissa käsitellyt aiheet. Erittelin aiheet, jotka oli koettu tarpeelliseksi käsitellä vuosittaisissa Satakunnan vanhusneuvoston ja maakunnan kuntien vanhusneuvostojen yhteisissä tapaamisissa.

4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Teoreettisena viitekehyksenä työssä olivat ikääntyneiden palveluihin liittyvä lainsäädäntö ja suositukset sekä ikääntyneisiin liittyvää tilasto- ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Tässä luvussa esitän, mitä erityispiirteitä on kunnallisella ja toisaalta maakunnallisella vanhusneuvostolla. Käyn läpi vanhuspalvelulakia, kuntalakia niiltä osin kuin on tässä opinnäytetyössä tarpeen sekä kolmannen sektorin roolia Satakunnassa. Alla olevilla ikääntymiseen liittyvillä tiedoilla pyrin kuvaamaan, miten hankalaa on määrittää ikääntynyt-termi, miten monipuolista ikääntyneen elämä voi olla ja minkälaista hyötyä jo eläkkeelle siirtyneestä väestönosasta voi olla yhteiskunnalle. Monipuolisuus tuo haasteita ikääntyneiden parissa toimivien tekemälle työlle. Maakunnallisen vanhusneuvoston toimilla pyritään osaltaan ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja elämän mielekkyyden lisäämiseen. Ikääntyneet ovat suuri ja vaikuttava ryhmä yhteiskunnassa.

4.1 Vanhuspalvelulaki

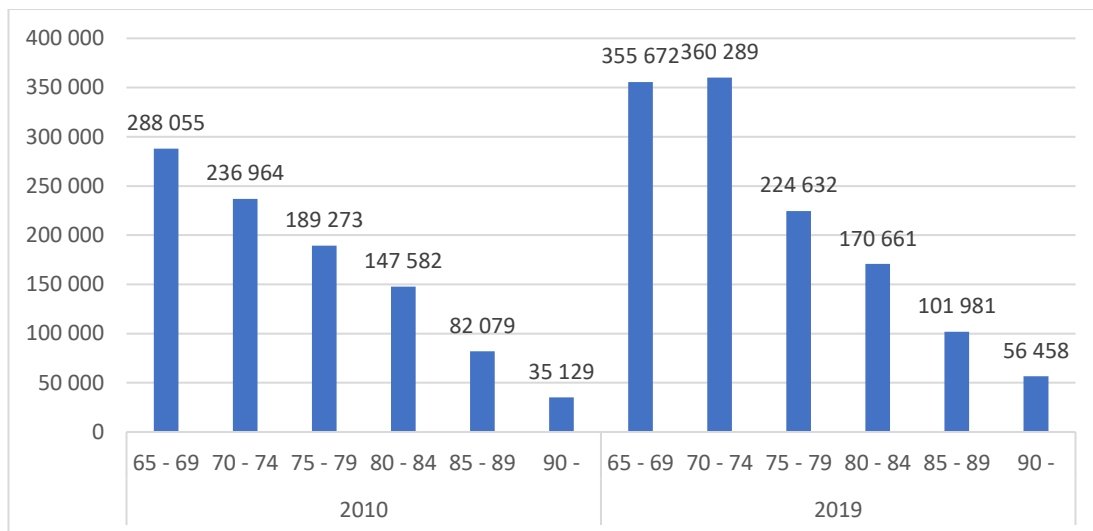
Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista on laki, josta käytetään yleisesti nimitystä vanhuspalvelulaki. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012.)

Vanhuspalvelulaki määrittää ikääntyneellä väestöllä tarkoitettavan sitä osaa väestöstä, joka on oikeutettu saamaan vanhuuseläkettä. Laissa iäkkäällä ihmisellä tarkoitetaan henkilöä, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta. (Vanhuspalvelulaki, 3 § 1-2 mom.)

4.2 Ikääntyneen määrittely ja määrä

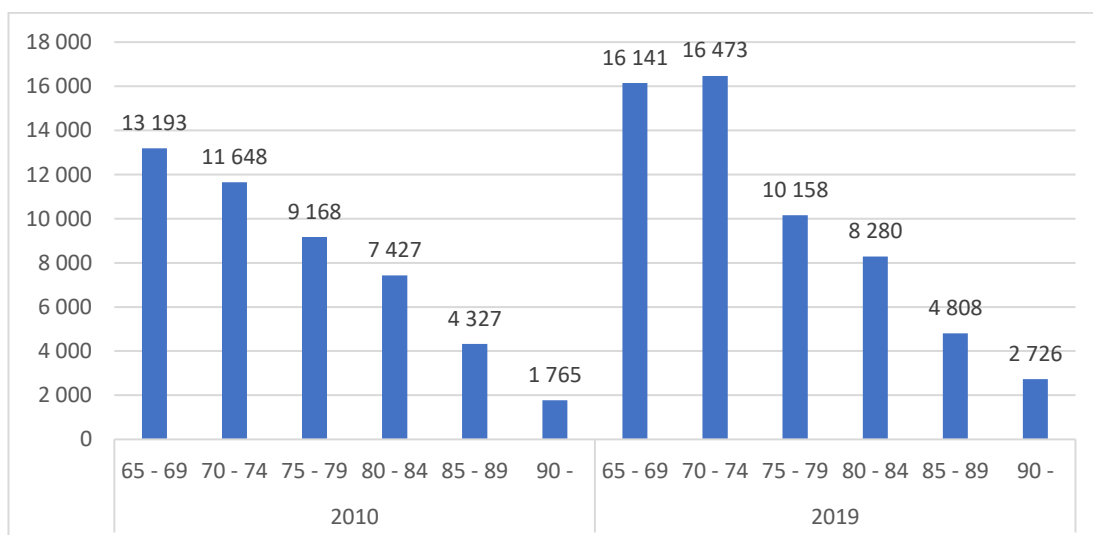
Edellä mainitulla vanhuuseläkkeellä tarkoitetaan kansaneläkkeen eläkelajia, jonka kohderyhmänä ovat 65 vuotta täyttäneet. (Kansaneläkelaitoksen [www-sivut](http://www.kela.fi) 2021.)

Kansaneläkkeen saajien määrän muutoksen hahmottamiseksi alla olevat kuviot kansaneläkkeen saajista vuosina 2010 ja 2019.

Kuvio 1. Vuonna 2010 ja 2019 Suomessa ja ulkomailla asuvien kansaneläkkeensaajien määrät molemmat sukupuolet huomioiden. (Eläketurvakeskuksen tilastotietokanta 2021.)

Ikääntyneiden osuus väestöstä on kasvanut. Vanhuuseläkkeen saajien määrät ovat kasvaneet 2010-2019 aikana jokaisessa ikäryhmässä. Prosenttiosuuksina 65–69-vuotiaiden osuus on noussut 19 % vuodesta 2010 vuoteen 2019. Nousua on 70–74-vuotiaiden osalta 34,2 %, Kasvua on 75–79-vuotiaiden osalta 15,7 % ja yli 80-vuotiaiden määrä on noussut 19,5 % vuodesta 2010 vuoteen 2019. (Eläketurvakeskuksen tilastotietokanta 2021.)

Kuvio 2. Vuonna 2010 ja 2019 Suomessa ja ulkomailla asuvien kansaneläkkeensaajien määrät molemmat sukupuolet huomioiden Satakunnassa. (Eläketurvakeskuksen tilastotietokanta 2021.)

Satakunnan maakunnassa suurin kasvu kansaneläkkeen saajissa näkyy 70–74-vuotiaiden ryhmässä, jossa on 4789 henkilön kasvu vuodesta 2010 vuoteen 2019 eli kasvua on 41,2 %. Yli 90-vuotiaiden osuus on kasvanut 54,7 %. (Eläketurvakeskuksen tilastotietokanta 2021.)

Vastasyntyneiden elinajanodote on vuonna 2019 Suomessa miehillä 79,2 ja naisilla 84,5 vuotta. (Findikaattori [www-sivut 2021a.](#)) Alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden määrä sataa työikäistä kohtaan vuonna 2019 oli 61,4. Vuoden 2019 lopussa oli Suomessa 15-vuotiaita 871 036 ja 65 vuotta täyttäneitä 1 231 274. Väestöllinen huoltosuhde Suomessa oli vuonna 2019 korkeimmillaan vuoden 1922 jälkeen. (Findikaattori [www-sivut 2021b.](#)) Väestöllinen huoltosuhde määritellään ei-työikäisten ja työikäisten välisenä suhteena. Suomessa on väestöstä työikäisten osuus pienentynyt ja kehityksen odotetaan pysyvän samansuuntaisena. Vanhimpien ikäluokkien osuus koko väestöstä on kasvanut ja kasvu jatkuu edelleen. (Satakuntaliiton [www-sivut 2021.](#))

2000-luvulla kokoaikaisessa palkkatyössä olevien osuus on laskenut ja johtanut yrittäjämäisen työskentelyn ja itsensä työllistämisen yleistymiseen yli 65-vuotiailla (Sutela, Pärnänen & Keyriläinen 2019, 51). Työnteon jatkaminen kokoaikaisen vanhuuseläkkeen aikana on ajatuksena yleisin niillä, joilla vanhuuseläkkeelle jääminen on ajankohtaista. Voidaan pohtia kokoaikaista, osa-aikaista tai tilapäistä työskentelyä. Osasyynä nähdään, että hyvän motivaation ja terveyden omaavat eläkeikää lähestyvät henkilöt tuntevat, että jaksamista vielä löytyy. (Sutela ym. 2019, 339.) Kun ikääntyneellä riittää terveyttä ja virkeyttä, voi mielenkiintoa olla toimia edelleen työelämässä, vaikka nauttii jo kansaneläkettä. Ennakoiva toiminta fyysisen ja henkisen terveyden ylläpitämiseksi mahdollistavat osaltaan sen, että ikääntyneet pystyvät osallistumaan, harrastamaan, kokoontumaan ja löytämään elämänsä hyviä asioita.

Ikääntymiseen liittyen on käytetty käsitteitä seniorikansalainen, kolmas ikä tai seniori. Uuden tyyppisillä nimikkeillä pyritään osaltaan vahvistamaan käsitystä siitä, että ”nuoret vanhat” vanhuseläkeiän saavuttaneet 65–75-vuotiaat tai 65–85-vuotiaat voivat

hyvin olla vielä aktiivisia ja toimintakykyisiä yhteiskunnan jäseniä. Avun tarpeessa olevat vanhukset -käsite rajaa käsitteenä ajatuksen nimenomaan vanhukseen, joka on avun tarvitsemisen vaiheessa. Yhteiskunta vanhenee yksilöiden lisäksi eli eliniän pidentyessä on yhä enemmän vanhoja ihmisiä. Nuorempien kansalaisten suhde vanhoihin ihmisiin voi yhteiskunnan muutoksessa muotoutua myönteiseksi tai kärjistää ikäryhmien välisiä konflikteja. Konflikteja voi syntyä, jos kasvava osuus yhteiskunnan voimavaroista kohdistuu vanhojen ihmisten tarpeisiin, hoitoon ja eläkkeisiin. (Suomi & Hakonen 2008, 17-18.)

Senioria on edellä kuvattuun viitaten vaikea määrittää tietyn ikäiseksi. Senioreista ollaan yrityksissä ja julkisyhteisöissä kiinnostuneita sosiaalisen pääoman ja hiljaisen tiedon lähteinä antamansa työvoiman lisäksi. Organisaatiot ovat käynnistäneet senioriohjelmaa ja työelämässä esiintyvää ikäsyrrjintää on pyritty vähentämään. Voidaan puhua ikäjohtamisesta, jossa huomioidaan työntekijöiden elämäntilanne ja voimavarat. (Suomi & Hakonen 2008, 171–172.)

Eloisa ikä -avustusohjelman mielipidekyselyn mukaan 74 vuotta on kaikkien vastaajien mielestä vanhuuden alaikäraja. Parhaaksi nimitykseksi 74 vuoden ikärajan ylittäneelle ihmiselle koettiin kyselyssä olevan ikäihminen. Muita vaihtoehtoja olivat vanhus, seniori, ikääntynyt ja vanha ihminen. Tulokset kävivät ilmi Vanhustyön keskusliiton Taloustutkimuksella teettämästä suomalaisesta ikägallupista Eloisa ikä. (Suomalainen ikägallup, osa 2 Eloisa ikä -avustusohjelman mielipidekysely 2018.) Edellä olevat määritelmät huomioiden voidaan todeta, että ikääntyneen tai vanhan ihmisen määrittely tiettyinä ikävuosina voi olla hankalaa. Kukin instanssi määrittelee tietyn ikääntyneiden ryhmän sen mukaan, minkä ikäryhmän jäsenistä kulloinkin on kyse ja minä vuonna syntyneiden asioita ajetaan, käsitellään tai tutkitaan.

Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa hyväksyttiin YK:n ikääntyneitä henkilöitä koskevat periaatteet (UN Principles for Older Persons) vuonna 1991. Tällä täydennetään sitovia, olemassa olevia ihmisoikeussopimuksia. Periaatteissa käsitellään itsenäistä elämää, hoivaa, osallisuutta, itsensä toteuttamista ja ihmisarvoa. YK suosittelee sisällyttämään nämä periaatteet kansallisiin ohjelmiin niissä kohdin, missä se on mahdollista. (Ikääntyneiden henkilöiden oikeudet 2019, 8.) Kaikilla on oikeus elintäsoon, joka on riittävä hänen ja perheensä hyvinvoinnille ja terveydelle, mukaan lukien

ruoka, vaatteet, asuminen, sairaanhoito sekä tarvittavat sosiaalipalvelut. Lisäksi on oikeus turvallisuuteen työttömyyden, sairauden, vammautumisen, leskeytymisen, vanhuuden tai muun toimeentulon puutteen olosuhteissa, joihin hän ei voi itse vaikuttaa. (United Nations Human Rights, artikla 25 mom.1.)

Mikään ikä ei määrittele, milloin jonkun kuuluu istua keinutuolissa ja kommentoida paikoillaan muiden tekemisiä. Jos verrataan nykyisiä ikääntyneitä esimerkiksi 20 vuoden takaisiin ikääntyneisiin, voidaan huomata, että nykyisin on ikääntyneille tarjolla laajempi kirjo valinnan mahdollisuuksia. Ja moni ikääntynyt myös tarttuu näihin mahdollisuuksiin.

4.3 Kunnan vanhusneuvosto ja maakunnallinen vanhusneuvosto

Vanhuspalvelulaki astui voimaan 1.7.2013 ja lain 11 pykälässä tarkoitettu vanhusneuvosto tuli asettaa viimeistään 1.1.2014. (Vanhuspalvelulaki, 11 §.)

Kunnanhallituksen tulee asettaa vanhusneuvosto ja tukea sen toimintaedellytyksiä Kuntalain 5 luvun 27 pykälän mukaan. Tällä varmistetaan ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. (Kuntalaki 410/2015, 5 luku 27 § 1 mom.) Kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan on vanhusneuvostolle annettava mahdollisuus niissä asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön terveyden, osallisuuden, hyvinvoinnin, asumisen, elinympäristön, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen tai heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta. (Kuntalaki, 27 § 2 mom.)

Kunnan vanhusneuvoston tarkoitus on määritetty vanhuspalvelulaissa. Toiminnan tulee tähdätä ikääntyneen väestön toimintakyvyn, terveyden, hyvinvoinnin ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseen. Vanhuspalvelulailla pyritään myös siihen, että ikääntynyt väestö saa mahdollisuuden osallistua niiden päätösten valmisteluun ja palvelujen kehittämiseen, jotka vaikuttavat ikääntyneen elinoloihin. Samoin tärkeänä todetaan, että ikääntynyt itse voi osaltaan päättää hänelle järjestettävien sosiaali- ja terveysten palvelujen sisältöön. (Vanhuspalvelulaki, 1-2 §.)

Vanhuspalvelulaki määrittää lisäksi, että vanhusneuvosto on otettava mukaan lain 5 pykälässä tarkoitetun suunnitelman valmisteluun. Pykälä 5 käsittelee suunnitelmaa ikääntyneen väestön tukemiseksi. Kunnan on laadittava kyseinen suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. (Vanhuspalvelulaki, 5 § mom.1.) Saman lain 6 pykälässä todetaan, että kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on vuosittain arvioitava iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaalipalvelujen riittävyyttä ja laatua alueellaan (Vanhuspalvelulaki, 6 § 1 mom.)

Kunnan vanhusneuvosto ei ole toimielin eikä luottamuselin, mutta vastaa silti kunnalle ja kuntalaisille toimistaan. Kunnan vanhusneuvoston jäsenten asema on kuitenkin lähes vastaava kuin kunnan toimielimien luottamushenkilöillä. Maakunnassa voi olla kirjavaa käytäntöä siinä, minkä virallisen toimielimen alaisuudessa kunnan vanhusneuvosto on. Jos vanhusneuvosto toimii esimerkiksi sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisuudessa, voi kuntalaiselle syntyä mielleyhtymä siitä, että vanhusneuvoston käsittelemät asiat liittyvät vanhusten osalta ainoastaan sosiaali- ja terveyshuollon asioihin. (Latvalahti 2015, 18.) Kuntien vanhusneuvostojen yhteistyö maakunnallisen vanhusneuvoston kanssa on voinut osaltaan vaihdella sen perusteella, mihin hallinnonalaan kussakin kunnassa vanhusneuvosto on asetettu.

Kunnissa vanhuksille rakennettavan strategian valmistelu tulisi nähdä koko kunnan asiana ja strategian tekemisessä tulisi tehdä laajasti yhteistyötä eri hallinnonalojen kanssa. Jos valmistelu painottuu pelkästään sosiaali- ja terveyspalveluihin, voivat ikäihmisen elämään liittyvät muut kokonaisuudet jäädä huomiotta. Ikääntyneelle ovat tärkeitä terveyspalvelujen ohella ne asiat, jotka toivottavasti vähentävät terveyspalvelujen käytön tarvetta. Näitä ovat aktiivinen elämä, omatoimisen toimintakyvyn ylläpitäminen sekä osallistumismahdollisuudet esimerkiksi monipuolisesti aktiiviseen elämään ja kuntoiluun sekä esteetön ympäristö. (Hyttinen & Kangassalo 2003, 39.)

Se, paljonko kunta hyödyntää paikallista vaikuttamistoimielintään eli vanhusneuvostoa, vaihtelee kunnittain. Yhteistyön löytymiseen vaikuttaa mm. tiedottaminen, yhteinen tahto ja sopivien käytäntöjen löytäminen. Satakunnan vanhusneuvosto on tehnyt paljon yhteistyötä kuntien vanhusneuvostojen kanssa. Toimintatapoja yhteisten

asioiden hoitamisessa on pohdittu Satakunnan vanhusneuvoston järjestämissä tapahtumissa ja niistä syntyneet tiedot ja käytännöt ovat voineet siirtyä kunnan vanhusneuvoston toimintaan aikaisempia toimintoja täydentäen tai uutta luoden.

Maakunnallinen vanhusneuvosto käsitteenä ei ole vielä kovin tunnettu. Maakunnallinen vanhusneuvosto on soteuudistukseen asti ollut vapaaehtoinen toimintatapa vanhustyön tukemiseen ja yhteistyön rakentamiseen kuntien vanhusneuvostojen ja Satakunnan vanhusneuvoston välillä. Satakunnassa on vuoden 2021 alusta 16 kuntaa, joissa kussakin on oma lakisääteinen vanhusneuvostonsa, kuten muissakin Suomen maakunnissa. Maakunnallinen vanhusneuvosto ei käsittele kuntien vanhusneuvostolle kuuluvia asioita kuten esimerkiksi sopivin välimatkoin sijoitettavat levähdyspenkit kävelyreiteillä tai rakennusten esteettömyyteen liittyviä asioita kunnassa. Satakunnan vanhusneuvosto toimii maakunnan alueella eli se käsittelee asioita, joiden kohderyhmänä on koko maakunnan ikääntynyt väestö, ei vain yhden yksittäisen kunnan jäsenet. Satakunnan vanhusneuvosto tekee, kuten kuntienkin vanhusneuvostot, lausuntoja ja kannanottoja kulloinkin ajankohtaisista asioista. Maakunnallinen vanhusneuvosto ottaa tuolloin kuitenkin kantaa yleisesti ikäihmisten tai koko maakunnan äänellä, ei yksittäisen kunnan asioita painottaen. Maakunnallinen vanhusneuvosto on pitänyt mielessään ikääntyneiden toiveet ja tarpeet monipuoliseen elämään ikääntymisen vaiheissa. Ikääntyneiden hyväksyminen tärkeäksi osaksi yhteiskuntaa on lähtökohta yhteistoiminnan ja käytäntöjen etsimisessä maakunnallisen ja kunnallisen vanhusneuvoston yhteistyössä.

4.4 Kolmas sektori Satakunnassa

Vanhustyön keskusliitto toteaa verkkosivuillaan, että sote-järjestöjen kautta tulee Suomessa noin puolen miljoonan vapaaehtoistoimijan työ tukemaan erilaisia suomalaisten hyvinvointiin vaikuttavia palveluita. Julkisella sektorilla ei pystytäkään tekemään kaikkea sitä työtä, mitä yleishyödylliset järjestöt nykyisin tekevät. (Vanhustyön keskusliiton www-sivut 2020.) Matalan kynnyksen toiminnaksi vanhustyössä voidaan katsoa kooluvun esimerkiksi yhteiset kahvitilaisuudet, kohtaamiset, keskustelut ja vertaistuen antaminen kohtaamisissa, joihin ikäihmisen on helppo tulla.

Satakunnan Eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta SENK on neljän EETU ry:n (Eläkeläisliittojen etujärjestö Eetu ry) kuuluvan eläkeläisjärjestön piirijärjestöjen muodostama neuvotteluryhmä Satakunnassa. Eläkeläisjärjestöt Eetu ry:ssä ovat

- Eläkeliiton Satakunnan piiri ry - Eläkeliitto ry
- EKL:n Satakunnan piiri ry - Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry
- Satakunnan kansallinen senioripiiri ry - Kansallinen senioriliitto ry
- Eläkeläiset ry Satakunnan aluejärjestö - Eläkeläiset ry
- Kristillinen Eläkeliitto ry ja
- Svenska Pensionärsförbundet rf.

Valtakunnallisesti EETU-järjestöillä on yli 1 200 paikallisyhdistystä, 70 alueyhdistystä ja noin 300 000 henkilöjäsentä. SENK seuraa valtakunnan ja maakunnan ikäihmisiä koskevia asioita, tekee lausuntoja ja kannanottoja sekä on yhteydessä päättäjiin. Kukin järjestö nimeää vuorollaan puheenjohtajan SENK:lle vuodeksi kerrallaan ja puheenjohtajavuorossa oleva järjestö laatii kokouskutsut ja muistiot. (Satakunnan vanhusneuvoston pientyöryhmän 24.4.2018 kokouksen muistio.)

Satakunnassa toimii aktiivisesti Satakunnan Järjestöyhteistyöryhmä JYTRY, joka on yhteistyöfoorumi ja katto-organisaatio maakunnan yhdistystoimijoille ja vapaaehtois-toimijoille. Tavoitteena JYTRY:llä on järjestötoiminnan aseman vahvistaminen tekemällä yhteistyötä koulutusorganisaatioiden, kuntien, maakunnan, yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa. Pyrkimyksenä on saada aikaan konkreettista, eri toimijoita yhdistävää toimintaa. Kokoukset ovat kaikille avoimia ja JYTRY:yn kuuluminen on maksutonta. JYTRY:n yhdistysjäsenten edustajista valitaan jäsenet keväällä 2019 perustettuun Satakunnan järjestöjen neuvottelukuntaan. (Satakunnan Järjestöyhteistyöryhmä JYTRY:n www-sivut 2020.) JYTRY:n ja Satakunnan järjestöjen neuvottelukunnan käsittelemien asioiden avulla pystyy osaltaan näkemään, mikä puhuttaa maakunnassa, mihin halutaan puututtavan ja mitä asioita voidaan tuoda esimerkiksi Satakunnan vanhusneuvoston käsittelyyn.

5 SATAKUNNAN VANHUSNEUVOSTON TEHTÄVÄT

Tässä luvussa selkeytän Satakunnan vanhusneuvoston tehtävät, toimintaohjetta, lausuntojen antamista ja Satakunnan vanhusneuvoston pientyöryhmän.

Satakuntaliitto toimii Satakunnan maakunnassa Satakunnan strategisena suunnittelijana, kehittäjänä ja maakuntakaavoittajana sekä sovittaa yhteen aluekehitystoimintoja. Satakuntaliitto on myös maakuntansa edunvalvoja, markkinoija ja hankerahoittaja. (Satakuntaliiton www-sivut 2020.) Satakunnan vanhusneuvosto toimii Satakuntaliiton alaisuudessa ja Satakunnan vanhusneuvoston jäsenyydet päättää Satakunnan maakuntahallitus sille esitetyistä ehdotuksista. Satakunnan vanhusneuvoston sihteeri kerää ehdotukset toimintaohjeessa määritellyiltä tahoilta.

Soteuudistus.fi -verkkosivujen mukaan maakunta-sanalla puhutaan hyvinvointialueesta, johon kuhunkin Suomessa tulee rakentaa kolme erilaista vaikuttamistoimielintä. Aluehallitus asettaa hyvinvointialueen nuorisovaltuuston tai vastaavan nuorten vaikuttajaryhmän, vanhusneuvoston sekä vammaisneuvoston. (Soteuudistus.fi www-sivut 2020.) Näin halutaan vahvistaa maakuntien päätöksenteon vaikuttavuutta ja huolehtia näiden toimielinten toimintaedellytyksistä. Erityisen tärkeäksi nähdään yhteistyö kuntien ja niiden vaikuttamistoimielinten kanssa ja että nämä toimielimet edustavat kattavasti kaikkia kunkin maakunnan vammaisia, vanhuksia tai nuoria. (Kuntaliiton www-sivut 2018.) Maakunnalliseen vanhusneuvostoon tulee jäsenet valita maakunnan kustakin kunnan vanhusneuvostosta (vähintään yksi edustaja kustakin) ja hyvänä käytäntönä nähdään, että miesten ja naisten edustus olisi suunnilleen yhtä suuri (Osallisuus Satakunnassa, 28).

Vuonna 2020 on aloitettu Satakunnan järjestöjen yhteistyöryhmän ja Satakuntaliiton yhteistyön suunnittelu. Myös nuorisovaltuuston maakunnallisen toiminnan koordinoimien valmistelu on aloitettu. Tulevaan soteuudistukseen liittyvän lakisäätöisen maakunnallisen vanhusneuvoston valintaan tai toiminnan muotoihin ei ole vielä otettu kantaa Satakuntaliitossa eikä Satakunnan vanhusneuvoston kokouksissa. Mikään näistä soteuudistuksen kautta syntyvistä koordinoivista yhteenliittymistä ei huolehdi kunnan tapaan paikallisista vanhuksia, järjestöjä tai nuoria koskevista yksittäisistä asioista,

vaan toiminta painottuu yhteisten suuntaviivojen löytämiseen, tapaamisten ja tapahtumien järjestämiseen ja muuhun maakunnalliseen yhteistyöhön. Näillä pyritään selkiyttämään rooleja ja tuomaan apua esimerkiksi rahoituksen hakemiseen. Kun toimintaa selkeytetään ja kunkin tahon tehtävät kirkastetaan, voidaan paremmin löytää väyliä, mitä pitkin toimintaa voidaan kehittää edelleen. Samoin tiedottaminen kunkin ryhmän sisällä ja niiden välillä tehostuu, kun maakunnallinen toiminta on keskitettyä.

Vuoden 2019 hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi määrittää pykälässä 6, että maakuntahallituksen on asetettava ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi maakunnan vanhusneuvosto. Kyseiselle neuvostolle tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa niissä asioissa, joilla on tai vaikuttamiselin arvioi voivan olla merkitystä ikääntyneen väestön tarvitsemiin palveluihin. Jäsenet toimielimeen tulisi valita maakunnassa toimivista vanhusneuvostoista (kustakin vähintään yksi edustaja). Tällä pyritään maakunnan kuntien tasapuoliseen edustukseen vaikuttamistoimielimessä sekä maakuntatason ja kuntatason vaikuttamistoimielinten yhteyden ylläpitämiseen. Maakunta saa uudistuksessa päättää muilta osin toimielimen jäsenmäärästä ja kokoonpanosta sekä toimintatavoista. Kunkin maakunta pystyy tällä tavoin ottamaan omat erityisyytensä huomioon. Maakunnassa toimivista vanhusjärjestöistä suositellaan myös edustusta toimielimeen. (HE 15/2017, 6 §, 1 ja 2 mom.)

Myös Satakunnan vanhusneuvoston jäsenvalinnassa on painotettu kuntien vanhusneuvostojen äänen saamista kuuluviin. Maakunnallisen neuvoston on todettu toimineen hyvin eikä jäsenmäärään ole ollut muutospaineita. Satakunnan vanhusneuvosto on samoin osaltaan toivonut, että tuleviin maakunnallisiin vanhusneuvostoihin otettaisiin mukaan myös eläkeläisjärjestöt.

Satakunnan vanhusneuvoston toiminnan pääpaino on toimia maakunnan kuntien vanhusneuvostojen apuna, tukena ja kuulijana ja sitä kautta ikääntyneiden asioihin vaikuttajana. Tällä yhteistyöllä tavoitellaan maakunnan ikääntyneiden hyvinvointia. Perustamisvaiheessa isossa roolissa oli Satakunnan vanhusneuvoston sihteerinä ensimmäiset neljä vuotta toiminut maakunta-asiantuntija Tuula Telin Satakuntaliitosta.

Tämän opinnäytetyön tekijä Ulla Koivula toimii tällä hetkellä Satakuntaliitossa markkinointisihteerinä ja on toiminut Satakunnan vanhusneuvoston sihteerinä vuoden 2014 joulukuusta alkaen.

Tuula Telin mainitsee Satakunnan vanhusneuvoston historiikissa, että maakunnallisen toiminnan aloittamiseksi suunniteltiin ensin maakunnallisen vanhusasiavaltuutetun toimen perustamista. Tätä varten haettiin hankerahoitusta, mutta sitä ei saatu. Perustamisen aikaan maakuntajohtajana toiminut Pertti Rajala mainitsee historiikissa, ettei hän aluksi suhtautunut myönteisesti Satakunnan vanhusneuvoston perustamiseen. Rajala tuki toiminnan käynnistämistä hankkeen avulla, sillä siten saataisiin resurssit toiminnan merkityksen selvittämiseen ja mahdolliseen toiminnan käynnistämiseen. SENK (Satakunnan eläkeläisten neuvottelukunta) otti Rajalaan yhteyttä Asian eteenpäin viemiseksi yhä uudelleen, Rajala vei asian maakuntahallituksen käsittelyyn ja toiminta käynnistyi. (Koivula 2020, 3-4.)

5.1 Satakunnan vanhusneuvoston tehtävä

Satakunnan vanhusneuvoston tehtävänä on:

- a) tukea kuntien vanhusneuvostojen toimintaa ja toimia hyvässä yhteistyössä niiden kanssa
- b) tehdä esityksiä maakuntahallinnolle, antaa lausuntoja kunnille, aluehallinnon päättäjille, viranomaisille, poliittisille ja muille tarpeellisiksi katsomilleen tahoille
- c) toimia Satakuntaliiton vanhustyön asiantuntijana ja valmistella siltä saamiaan toimeksiantoja
- d) seurata ns. vanhuspalvelulain toteuttamistoimia erityisesti vanhusneuvostojen toiminnan näkökulmasta ja tarvittaessa ottaa kantaa asioihin ja muutenkin huomioida ne toiminnan suunnittelussa
- e) järjestää ja olla mukana maakunnan alueella vanhustyön tilaisuuksissa ja lähettää edustajiaan alan seminaareihin
- f) tiedottaa toiminnastaan tiedotusvälineille ja hyödyntää Satakuntaliiton nettisivuja vuorovaikutteiseen keskusteluun kansalaisten kanssa
- g) tehdä vuosisuunnitelma sekä laatia vuosittain toimintakertomus. (Satakunnan vanhusneuvoston toimintaohje.)

Satakunnan vanhusneuvoston tehtävät on lueteltu toimintaohjeessa (liite 1), jossa määritellään myös mm. kokousjärjestelyt ja kokoukset, toimintaperiaatteet, tehtävät sekä jäsenten ja asiantuntijajäsenten valinta. Lisäksi toimintaohje sisältää määritteet puheenjohtajasta, taloudesta, toimintaohjeen muuttamisesta sekä voimaantulosta.

Toimintaohjeen 2. pykälässä määritetään jäsenten asettaminen Satakunnan vanhusneuvostoon maakuntahallituksen toimikautta vastaavaksi ajaksi. Jäsenistössä ovat edustettuina neljä Satakunnan eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunnasta (SENK) valittua jäsentä. SENK päättää itse valitsemansa edustajat. Lisäksi Pohjois-Satakunnan, Porin ja Rauman seutukunnat valitsevat oman edustajansa. (Satakunnan vanhusneuvoston toimintaohje 2 §.) Satakunnan maakuntahallitus, Satakunnan ammattikorkeakoulu ja Länsi-Suomen Diakonialaitoksen Säätiö nimeävät kukin yhden edustajan Satakunnan vanhusneuvostoon. Jokaiselle jäsenelle valitaan varajäsen ja Satakuntaliitto nimeää sihteerin. Toimikausi on maakuntahallituksen toimikauden mittainen. Nykyinen maakuntahallitus on valittu vuosille 2017-2020 eli toimikausi on neljä vuotta. Kunnallisvaalien on tämän hetken tiedon mukaan määrä olla 13.6.2021 ja Satakuntaliiton toimielimet valitaan välillisesti kuntavaalien äänestystulosten perusteella. Voidaan olettaa, että aikaisintaan syksyllä 2021 saadaan valittua uudet jäsenet Satakunnan vanhusneuvostoon.

Kokouksia järjestetään toimintaohjeen mukaan vähintään kolme kertaa kalenterivuodessa ja kokousjärjestelyistä vastaa Satakuntaliitto. Pientyöryhmä kokoontuu aina ennen varsinaista Satakunnan vanhusneuvoston kokousta ja sekä erilaisiin tapahtumajärjestelyihin tai asiakokonaisuuksiin liittyen useamminkin. Kokouspalkkioita ei Satakuntaliitosta makseta muille kuin maakuntahallituksen nimeämälle Satakuntaliiton edustajalle. Satakunnan vanhusneuvoston jäsenille kokouksiin osallistumisista aiheutuvat kulut ja matkakulut kuuluvat jäsenen nimeämän tahon hoidettaviksi suoraan jäsenelle. (Satakunnan vanhusneuvoston toimintaohje.)

Satakunnan vanhusneuvoston kokonaiskuluja on erikseen seurattu Satakuntaliitossa vasta vuodesta 2018, joten vanhempia tietoja ei ole. Vuoden 2018 kulut olivat 3457,60 euroa, vuonna 2019 kulut olivat 3529,30 euroa ja vuonna 2020 kulut olivat vain 264,38 euroa. Kulut koostuvat lähinnä ravitsemiskuluista. (Mäkilä sähköposti 24.2.2021.)

Jäseniä Satakunnan vanhusneuvostossa on 11. Satakunnan maakuntahallitus nimeää neuvostolle lisäksi puheenjohtajan kahdeksi vuodeksi kerrallaan ja sihteerin ilman määritettyä aikarajaa. Satakunnan vanhusneuvosto valitsee joukostaan varapuheenjohtajan. Vuodesta 2010 vuoteen 2016 puheenjohtajana toimi maakuntajohtaja Pertti Rajala ja vuodesta 2017 lähtien puheenjohtajana on toiminut maakuntajohtaja Asko Aro-Heinilä Satakuntaliitosta.

Satakunnan vanhusneuvosto tukee toiminnallaan maakunnan kuntien vanhusneuvostojen toimintaa tekemällä yhteistyötä ja tiedottamalla ajankohtaisista asioista. Esityksiä, kirjelmiä ja lausuntoja tehdään kulloisenkin tarpeen mukaan ja näihinkin voivat kuntien vanhusneuvostot vaikuttaa.

Satakunnan vanhusneuvosto valmistelee saamiaan toimeksiantoja ja toimii Satakuntaliiton vanhustyön asiantuntijana. Vanhuspalvelulain toteuttamistoimia Satakunnan vanhusneuvosto seuraa erityisesti vanhusneuvostojen toiminnan näkökulmasta ja ottaa tarvittaessa kantaa asioihin, tekee lausuntoja ja huomioi kuntien vanhusneuvostot toiminnan suunnittelussa. Toiminnasta tiedotetaan Satakuntaliiton verkkosivuilla <https://www.satakunta.fi>. Otsikon ”Yhteistyö ja vaikuttaminen” alta löytyy Satakunnan vanhusneuvoston verkkosivut. Tiedotusvälineille lähetetään tiedotteita kulloinkin ajankohtaisista asioista.

5.2 Satakunnan vanhusneuvoston pientyöryhmä

Vuodesta 2012 alkaen on pientyöryhmä toiminut tapahtumien järjestelyapuna käytännön töissä (Satakunnan vanhusneuvoston toimintakertomus 2012). Vuonna 2014 jäseniä oli neljä ja vuonna 2016 jäseniä oli nykyiset viisi (Satakunnan vanhusneuvoston kokousten 17.2.2014 ja 13.9.2016 muistiot.) Satakunnan vanhusneuvoston pientyöryhmä muodostuu Satakunnan vanhusneuvoston jäsenistä ja se toimii neuvoston ”työrukkasena”. Pientyöryhmä valmistelee vanhusneuvoston kokoukset, voi päättää ulkopuolisten asiantuntijapuheenvuorojen esittäjistä kokouksissa ja voi ehdottaa asiantuntijajäseniä Satakunnan vanhusneuvostoon. (Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen 4.12.2017 muistio.) Pientyöryhmä laatii vuosittain alustavan toimintasuunnitelman ja

toimintakertomuksen, jotka hyväksytään Satakunnan vanhusneuvoston kokouksessa. Toimintasuunnitelmaan voi tulla muutoksia toimintavuoden aikana.

6 VANHUSNEUVOSTON TOIMINTA

Osana opinnäytetyön tuloksia käyn tässä osiossa läpi Satakunnan vanhusneuvoston työskentelyn tapoja. Satakuntalaisten kansanedustajien kautta on pyritty viemään asioita päättäjien tietoon ja toivottu sitä kautta ikäihmisten hyvinvointiin liittyvien asioiden ehdotettuja käytäntöjä siirtyvän lainsäädäntöön asti. Maakuntakierroksella on tavoiteltu kunkin kunnan vanhusneuvoston jäsenen henkilökohtaista tapaamista ja hyviä keskusteluja kuntien vanhusneuvostojen asioista. Satakunnan vanhusneuvoston järjestämät työseminaarit ja yleisöseminaarit sekä esite käsitellään myös tässä osiossa.

6.1 Suomen ensimmäinen maakunnallinen vanhusneuvosto

Satakunnan vanhusneuvostosta sain tiedon, että Satakunnan vanhusneuvosto on Suomen ensimmäinen maakunnallinen vanhusneuvosto, koska se on perustettu vuonna 2010. Halusin varmistua asiasta ja lähetin sähköpostikyselyn 17 Suomen maakunnan maakuntaliittojen kirjaamoon. Suomessa on 18 maakuntaa ja Ahvenanmaa. Ahvenanmaalle en lähettänyt kyselyä.

Kyselyssä esitetyt kysymykset:

- Onko maakunnassanne maakunnallinen vanhusneuvosto?
- Toimiiko maakunnallinen vanhusneuvostonne maakuntahallituksen alaisena? Ellei, niin minkä alaisena toimii?
- Milloin maakuntanne maakunnallinen vanhusneuvosto on perustettu?

(Suomen maakuntien liitot, sähköpostikysely 28.1.2021.)

Vastauksia tuli 23.3.2021 mennessä 14 maakunnalta. Yhdeksällä maakunnalla ei ole maakunnallista vanhusneuvostoa. Etelä-Savon maakuntaliiton alaisuudessa toimii maakunnallinen, neljästä eläkeläisjärjestöstä koostuva eläkeläisten neuvottelukunta.

Alueellinen vanhus- ja vammaisneuvosto toimii Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän Essoten alaisuudessa seitsemän Etelä-Savon kunnan alueella alueellisenä, ei maakunnallisena. Pohjois-Savon ikäihmisten valtuuskunta perustettiin maakuntavaltuuston päätöksellä 28.1.2002 kahdeksi vuodeksi eli vuoden 2003 loppuun, mutta se on toiminut perustamisestaan asti yhtäjaksoisesti tähän asti. Se ei aivan vastaa kaatuneen maakuntauudistuksen vanhusneuvostoa, koska se ei koostu kuntien vanhusneuvostojen edustajista, mutta tehtävät ovat pitkälti samat.

Keski-Pohjanmaalla on perustettu Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalvelukuntayhtymä Soiten alueella maakunnallinen vanhusneuvosto vuonna 2017. Se ei toimi maakuntahallituksen alaisuudessa. Keski-Suomessa ei ole varsinaista maakunnallista vanhusneuvostoa, mutta siellä on Keski-Suomen liitto tehnyt vuodelle 2020 yhteistyösopimuksen Keski-Suomen eläkeläisjärjestöjen (KEN) neuvottelukunnan kanssa. Varsinais-Suomessa ei ole varsinaista vanhusneuvostoa. 24.10.2011 maakuntahallitus käsittelee asiaa ja perustettiin eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta, mutta se ei ole virallinen maakuntahallituksen alainen toimielin.

Tekemäni kyselyn perusteella on Suomessa viime vuosina käynnistynyt alueellisia ja maakunnallisia vanhus- ja vammaisneuvostoja, mutta ei ennen vuotta 2010. Tämän kyselyn perusteella on Satakunnan vanhusneuvosto Suomen ensimmäinen maakunnallinen vanhusneuvosto.

6.2 Lausunnot

Satakunnan vanhusneuvosto antaa lausuntoja kunnille, esityksiä maakuntahallinnolle, aluehallinnon päättäjille, viranomaisille ja muille tarpeellisiksi katsotuille tahoille. Esimerkkinä 30.1.2015 annettu lausunto Satakunnan Liikennejärjestelmäsuunnitelmaan (Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen 30.1.2015 muistio.) Pientyöryhmä kirjoitti alustavan lausunnon ja vanhusneuvoston jäseniltä pyydettiin siihen kommentteja ja kokonaisuudesta kirjoitettiin kooste. Koosteessa esitettiin muun muassa, että ikäihmisten tarpeet ja palvelut on otettava huomioon Satakunnassa, jossa lähivuosina oletetaan olevan muuta Suomea enemmän ikääntyneitä. Ikäihmisten halutessa asua mahdollisimman pitkään omissa kodeissaan myös kuntien reuna-alueilla, tulee

palveluita kehittää. Todettiin lisäksi, että liikenneturvallisuuskohdat on hyvin huomioitu. Koosteessa annettiin ehdotus lisätä kehitettäviin kohteisiin ikäihmisten näkökulmasta katsoen tärkeän kutsuohjatun aluekohtaisen asiointiliikenteen kehittämisen. Kutsuohjatulla tarkoitettiin tässä tarpeen mukaan kehittyvää tapaa hoitaa julkista liikennettä. (Kommentit liikennejärjestelmäsuunnitelmaan Satakunnan vanhusneuvoston jäseniltä 30.1.2015.)

6.3 Satakuntalaisten kansanedustajien tapaamisia

Satakunnan vanhusneuvosto kokee tärkeäksi tavata Satakunnan vaalipiirin kansanedustajia. Tapaamisia on järjestetty kuitenkin vasta vain kolme kertaa Satakunnan vanhusneuvoston toiminnan aikana. Keskustelut vuosina 2014 ja 2019 käytiin kasvokkain ja vuoden 2020 tapaaminen korona-aikana järjestettiin Teams-kokouksena. Tapaamisissa Satakunnan vanhusneuvosto on aloittanut alustamalla etukäteen kansanedustajille lähetettyä kirjelmää, jonka jälkeen on siirrytty avoimeen keskusteluun. Kansanedustajat ja vanhusneuvoston jäsenet ovat kumpikin esittäneet kysymyksiä ja keskustelua on syntynyt. Pääasia kansanedustajatapaamisissa on ollut rakentaa suoraa yhteydenpitoa jäsenten ja kansanedustajien välille, jotta maakunnan ikääntyneisiin liittyvät asiat saadaan kansanedustajille tietoon ja mahdollisiin toimenpiteisiin.

Vuoden 2014 satakuntalaisten kansanedustajien tapaamisessa 3.11.2014 oli asialistalla ikäihmisiin kohdistuvan yleisen ilmapiirin muuttaminen myönteisemmäksi. Vanhusten todettiin olevan suuri voimavara kuluttajina, verojen maksajina, vapaaehtoistyöntekijöinä ja nuorempien sukupolvien tukijoina. Ratkaisuna ehdotettiin uusia innovaatioita ja palveluratkaisuja. Vanhusten laadukkaiden palvelujen saaminen tulee olla perusarvo eikä se saa riippua käytettävissä olevasta rahamäärästä. Valtionosuuksien lisäämistä ehdotettiin keinona tukea vanhuksen asumista kotona. Vanhuspalvelulain velvoitteiden noudattamisen valvontaan ehdotettiin kiinnittämään huomiota. Kotiin tuotettavien palvelujen osalta painotettiin riittävää henkilökunnan määrää, ennaltaehkäisevää toimintaa, kuntoutusta, ohjausta ja neuvontaa, joiden avulla edetään itseohjautuvaan kuntoutukseen. Korostettiin vanhuspalvelulain velvoitteiden noudattamisen valvontaa. Todettiin, että omaishoitajien asema ja työstä saatava korvaus vaihtelee alueittain Suomessa. Ratkaisuna ehdotettiin, että maksut ja maksuperusteet siirrettäisiin

Kelan hoidettaviksi. (Satakunnan vanhusneuvoston kirjelmä satakuntalaisille kansanedustajille 3.11.2014.)

Toinen tapaaminen järjestettiin Satakuntaliitossa 15.7.2019 ja tapaamisessa oli mukana myös Satakunnan nuorisovaltuustoa edustaneita nuoria. Satakunnan vanhusneuvostosta oli paikalla viisi jäsentä ja vanhusneuvoston sihteeri. Kansanedustajille valmisteltiin kirjelmä etukäteen tutustuttavaksi. Pääasiat olivat ikäihmisten neuvola, digipalvelut ikäihmisille lähipalveluna, ikäihmisten henkilökohtaisen palvelusuunnitelmien laadinta ja niiden seuranta sekä edunvalvontavaltuutus. Satakunnan vanhusneuvosto piti tärkeänä, että kuntien vanhusneuvostojen tehtävät on kirjattu vanhuspalvelulakiin. (Satakunnan vanhusneuvoston kirjelmä satakuntalaisille kansanedustajille 7.6.2019.)

Eläkeläisköyhyys mainittiin kirjelmässä ja sillä viitattiin tilanteeseen, missä eläkeläisellä ei ole varaa hankkia älylaitetta tai tietokonetta sähköisten palvelujen käyttämiseen tai laitteiden käyttömaksuihin. Fyysinen kykenemättömyys käyttää sähköisiä laitteita sekä muistiongelmien tuotiin esiin. Korostettiin kasvokkain saatavan palvelun tärkeyttä esimerkiksi ikäihmisen omien raha-asoiden hoitamisessa. Henkilökohtaisten palvelusuunnitelmien tekemisen todettiin jääneen kunnissa vähäiseksi lakisäädöksestä huolimatta. Satakunnan vanhusneuvosto painotti keskustelussa, että palvelusuunnitelmille on taattava säädöksissä vahva normi turvaamaan suunnitelmien riittävän laaja-alaisen ja yksityiskohtaisen laatimisen, päivittämisen ja seurannan. Ehdotettiin edunvalvontavaltuutuksen tekemisen sisällyttämistä lakiin ja että ikäihmisille annettaisiin neuvontaa ja opastusta edunvalvontavaltuutuksen tekemiseen. Tällä tavoitellaan toimivaa ennakkointijärjestelmää, jotta esimerkiksi muistisairas ikäihminen pystyisi vielä toimintakyvyn ollessa kunnossa päättämään itse asioistaan. Ennaltaehkäisevänä toimintana Satakunnan vanhusneuvosto ehdotti ikäihmisten neuvolatoiminnan aloittamista lakisääteisenä jokaisessa kunnassa. Vauvojen, koululaisten, opiskelijoiden ja työssä käyvien terveydenhoito on otettu laeissa huomioon, mutta ikäihmiset ovat väliinpuotoajien asemassa. Vaatii paljon oma-aloitteisuutta ikäihmiseltä sekä hänen läheisiltään, että terveyspalvelut ja ikäihminen kohtaavat ilman lakisääteistä neuvolatoimintaa. (Satakunnan vanhusneuvoston kirjelmä satakuntalaisille kansanedustajille 7.6.2019.)

Teams-kokouksena 8.12.2020 järjestetyssä tapaamisessa käsiteltiin asumisoikeuksia ja niihin liittyvää ikäihmisen itsenäistä päätösvaltaa. Asuntoa hakevan ikäihmisen pitää voida ymmärtää, mihin on sitoutumassa ja mitä maksamallaan rahalla saa. Epäkohtien valvontaan keskittyvien valvontakoordinaattorien asemasta käytiin keskustelua ja käsiteltiin vanhusneuvoston asemaa ja esitysoikeutta kunnallisella sekä hyvinvointialueetasolla. Yksinäisyyden korostuminen huoletti. Valtakunnallisen vanhusasia-valtuutetun roolia käsiteltiin. Myös Rauman ja Porin vanhusneuvostojen edustajat olivat paikalla. (Satakuntalaisten kansanedustajien tapaamisen 8.12.2020 kooste.)

Vaikka kansanedustajatapaamisia on toiminnan aikana ollut vain kolme kertaa, koetaan tapa toimivaksi, tuottavaksi, kahdensuuntaiseksi, tulevaisuutta ja uskoa rakentavaksi tavaksi kehittää toimintaa. Satakunnan vanhusneuvosto pystyi jakamaan joskus hyvin yksityiskohtaistakin tietoa itselleen tutuista asioista, joita kohtaan kansanedustajilla tuntui olevan aito halu tutustua. Kansanedustajat kuuntelivat vanhusneuvoston osuudet kiinnostuneina osoittaen kiinnostustaan kommentoimalla ja kysymällä tärkeitä kysymyksiä. Yleinen ilmapiiri tapaamisissa oli informatiivisuuteen keskittyvä eikä kepeälle tai jutustelevalle tavalle puhua ole näissä tapaamisissa ollut aikaa.

6.4 Maakuntakierroksista

Kaikkien kuntien vanhusneuvostot Satakunnassa eivät ole kokeneet osallistumisia yhteisiin työseminaareihin tai Satakunnan vanhusneuvoston järjestämiin yleisötapahtumiin tärkeinä. Ratkaisuehdotuksena Satakunnan vanhusneuvoston pientyöryhmän kokouksessa 10.4.2019 päätettiin, että Satakunnan vanhusneuvoston jäsenet jaetaan ryhmiin ja ryhmät vierailevat kunkin kunnan vanhusneuvostossa. Tarkoituksena oli kuulla paikallista vanhusneuvostoa ja viranhaltijoita kahden vuoden aikana, jotta päästäisiin parempaan yhteisymmärrykseen siitä, mitä maakunnalliselta vanhusneuvostolta toivotaan. Ryhmäjako tehtiin jaolla kolmeen, jolloin ryhmiä syntyi neljä. (Satakunnan vanhusneuvoston pientyöryhmän kokouksen 10.4.2019 muistio.)

Vuoden 2019 aikana ehdittiin vierailemaan kuudessa kunnassa ennen koronaepidemiaa eikä vuoden 2020 aikana pystytty koronarajoitusten vuoksi jatkamaan

maakuntakierroksia. Kustakin tehdystä vierailusta kirjoitettiin muistio, joka hyväksyttiin kunnan vanhusneuvoston puheenjohtajalla.

Ennen tapaamista lähetettiin kullekin kunnalle etukäteen kysymyksiä, joihin toivottiin myös vastaukset etukäteen. Näin mahdollistettiin Satakunnan vanhusneuvostolle se, että se pystyy etukäteen valmistautumaan tapaamiseen paremmin ja perehtymään esille tuleviin asioihin. Etukäteiskysymykset ovat kaikille vanhusneuvostoilta samat:

- Mitkä asiat vanhusneuvostossanne askarruttavat oman kunnan vanhusten asioissa?
- Millaisia hyviä käytäntöjä on löydetty?
- Millaisena koetaan yhteistyö Satakunnan vanhusneuvoston kanssa - entä naapurikuntien vanhusneuvostojen kanssa?
- Mitä toivotaan Satakunnan vanhusneuvostolta?

Kun kaikki kierrokset saadaan tehtyä, kirjoitetaan muistioista kooste ja jaetaan Satakunnan vanhusneuvoston jäsenille sekä kuntien vanhusneuvostoilta ja pientyöryhmä käy koosteen läpi etsien jatkokäsittelyyn tulevia asioita. Maakuntakierroksia jatketaan, kun korona-aika on ohi. Koosteesta kukin vanhusneuvosto näkee, miten asiat on hoidettu muissa vanhusneuvostoissa, mikä kussakin vanhusneuvostossa huoletti ja mitkä asiat koettiin hoituvan mainiosti. Erityisen kiinnostavaa voi vanhusneuvostolle olla nähdä, miten mikäkin vanhusneuvosto on yhteydessä naapurikuntien vanhusneuvostoihin. Osa kierroksen järjestämisen syistä on saada tietoa kunkin vanhusneuvoston käytännöistä ja jakaa tietoa sitten muille kuntien vanhusneuvostoilta.

6.5 Työseminaarit

Satakunnan vanhusneuvoston järjestämät työseminaarit on tarkoitettu maakunnan kuntien vanhusneuvostojen jäsenille ja varajäsenille sekä Satakunnan vanhusneuvoston jäsenille ja varajäsenille. Työseminaareihin ovat aina olleet tervetulleita myös ne tahot, joiden kanssa kunnan vanhusneuvosto tekee kunnassa yhteistyötä. Esimerkiksi kunnan johtavat vanhustyön viranhaltijat, teknisen puolen yhteyshenkilö tai joku muu taho, jonka kanssa kunnan vanhusneuvosto on tottunut asioimaan kunnassa.

Satakuntaliitto vastaa työseminaarien kustannuksista: tapahtumapaikka, tekniikka, neuvottelutila, ruokailut ja kahvitukset sekä luennoitsijat.

Kuntien vanhusneuvostot arjen vaikuttajina -seminaari järjestettiin 29.4.2014 ja tavoitteena oli jakaa hyviä käytäntöjä vanhusneuvostojen työskentelyyn. Projektipäällikkö Päivi Moisio Tampereelta kertoi Ikälain pilotointi -osahankkeesta ja Porin vanhusneuvosto sekä Säkylän ikäihmisten neuvosto kertoivat toiminnastaan. Säkylän perusturvajohtaja Kalevi Mäkipää alusti Säkylän kansalaisraadista. Kaupunginvaltuuston näkökulmaa vanhusneuvostotyöhön toi paneelikeskustelussa Rauman kaupungin entinen vanhuspalvelujen johtaja Tarja Ujula. (Kutsukirje Kuntien vanhusneuvostot arjen vaikuttajina -seminaariin 2014.) Työseminaarin palautteissa toivottiin ryhmitöitä ja ryhmätyöt ovatkin muodostuneet tärkeäksi kivijalaksi työseminaareissa. (Työseminaarin 29.4.2014 palautekooste.)

Vuoden 2015 työseminaarissa luennoi erityisasiantuntija Eevaliisa Virnes Kuntaliitosta aiheella ”Ajankohtaista sosiaali- ja terveydenhuollossa vanhusneuvostojen toiminnan kannalta.” Ryhmätöissä oli kolme ryhmää:

- vanhusneuvoston toiminnan suunnitelmallisuus, toimintakertomus, muistiot ja toimintasuunnitelma
- vanhusneuvoston yhteistyö kuntatasolla eri tahojen kanssa – huomioidaan myös vapaaehtoistoiminta
- vanhustyö ja vanhustyön johtaminen. Osaamisen esille nostaminen, toiveet. Tavoitteena hyvä vanhustyö. (Työseminaarin 11.3.2015 ohjelma.)

Palautteissa toivottiin esiteltävän materiaalin saamista käyttöön jo ennen tilaisuutta. Lisäksi ideoitiin tulevien vastaavien seminaarien sisältöä runsaasti: koulutuskalenteri, kokousten järjestäminen maakunnan vanhusneuvostojen luona ja yhteisiä tapaamisia vanhusneuvostojen kesken. Lisäksi esitettiin toive siitä, että esitettävät asiat olisivat aina ajankohtaisia eikä painotettaisi vanhoja asioita. Tarkennuksia vanhuspalveluissa määritellyistä vanhusneuvoston tehtävistä sekä katsauksia kunkin kunnan vanhusneuvoston toimintaan toivottiin. Ohjeistusta kaivattiin siihen, kuinka kunnan vanhusneuvosto selvittää vanhusten tilaa kunnissa ja miten kunnan vanhusneuvoston jäsenet pääsevät vaikuttamaan kunnan strategian tekemiseen. Maaseutualueiden huomiointia korostettiin ja ryhmätöille toivottiin enemmän aikaa. Soteasioista kaivattiin

lisää tietoa. Ideoita vanhusneuvoston toimintaan kaivattiin sekä esimerkkejä siitä, mitkä kuntien suunnitelmat ovat toteutuneet. Puheenjohtajan osuutta ryhmän keskustelun ohjaajana kiiteltiin. (Työseminaarin 11.3.2015 palautekooste.)

Muistihäiriöt ja tehokas vanhusneuvosto olivat teemoina 20.10.2015 järjestetyssä työseminaarissa. Timo Huhtanen Rauman ikäihmisten neuvostosta luennoi vanhusneuvostosta ja geriatrian ylilääkäri Maritta Salonoja Porin kaupunginsairaalaan luennoi otsikolla ”Muistisairaudet kansansairaudet”. Ryhmätöiden aiheina olivat:

- kansalaisraati
- vanhusneuvoston tehokas toiminta
- tiedotus
- muistiongelmaiset kunnassamme
- miten neuvosto saa tietoa
- tavoitteena muistiystävällinen Suomi. (Työseminaarin 20.10.2015 ohjelma.)

Palautteissa korostettiin asiantuntijaluentojen tärkeyttä sekä aikaa luennon jälkeisille kysymyksille. Ryhmätöihin toivottiin lisää aikaa. Seminaarin toimintatapoihin toivottiin uudistumista. Ryhmätöissä toivottiin huomioitavan pienen ja suuremman kunnan erilaiset toimintatavat. Huomiota pyydettiin kiinnittämään myös vanhusneuvostojen väliseen tiedonkulkuun. Yleisötapahuman järjestämistä toivottiin. (Työseminaarin 20.10.2015 palautekyselyn kooste.)

Työseminaarissa 28.11.2016 otsikkona oli Unelmaeloa rakentamassa ja Ikääntyneiden Satasoten I&O-muutosagentti (ikäihmiset ja omaiset) Pirjo Rehula toi Porin perusturvakeskuksen terveiset luennossaan. Ryhmien aiheet koskivat kotihoitoa, asumis- ja laitospalveluita, palvelusuunnitelman tekemistä, omais- ja perhehoitoa sekä ikäihmisten asioita. Ryhmien sihteereiksi saatiin Satakunnan ammattikorkeakoulun geronomiopiskelijoita. He saivat työstään opintopisteitä ja Satakunnan vanhusneuvosto sai ammattitaitoisia ja innokkaita sihteereitä käyttöönsä. Kokonaisuutena avattiin ajatusta sille, mikä on vanhusneuvoston rooli ennaltaehkäisevässä työssä ja miten yhteiskunta toimisi, jos siinä pystyttäisiin toteuttamaan unelmien tasolla olevia asioita hyvää vanhusten elämää koskien. (Unelmaeloa rakentamassa työseminaarin ohjelma 28.11.2016.)

Yhtenä esimerkkinä palautekoosteiden annista luettelen alla 2016 työseminaarin ryhmätöiden kautta esiin tulleita asioita. Konkreettisina ehdotuksina esitettiin toive yhdestä tietystä henkilöstä terveyskeskuksessa, jolle ikäihminen voi soittaa ja todettiin, että vastaava käytäntö sopisi muillekin ikäryhmille. Valinnanvapauden ymmärtämisen lisäämiseksi toivottiin käytettävän selkokieltä. Vanhustenhoidon tasapuolisuuden ehdotettiin kiinnitettävän huomiota niin, että kaikki palvelut eivät olisi taajamissa, vaan myös haja-asutusalueilla. Soteuudistus oli esillä ja rahan käyttämiseen yritettiin löytää järkeviä ratkaisuja. Pohdittiin, voisiko vanhoja sairaanhoitotiloja myydä ja hyödyntää tuloja vanhusten hoitoon. Ikäihmisille tulevia hyötyjä toivottiin nostettavan etusijalle. (Palautekooste Unelmaeloa rakentamassa -työseminaarista 28.11.2016.)

Käytettävien ohjelmistojen osalta toivottiin, että ne kommunikoisivat keskenään – henkilön tietojen on oltava siellä missä potilas on. Erikoissairaanhoidon säilyttämistä puollettiin ja lähipalvelukeskuksien tulevaisuus huoletti. Päätöksentekoprosessista keskusteltaessa pohdittiin, kenellä on oikeus tehdä päätöksiä ikäihmisen puolesta. Päätöksenteon toivottiin jäävän kunnille. Odotusaikojen todettiin olevan ongelmakohta, terveyskeskukseen pääsyä sai odottaa kauemmin kuin yksityiselle puolelle – toivottiin tasoitusta. Teknologian käyttöönottoa ja yhteistä tietokantaa suositeltiin, mutta korostettiin asiakaskeskeisyyttä, ihmisten kohtaamista ihmisiä koskevassa työssä. Hoitoon pääsemisen yhteisiä kriteerejä toivottiin. Mietittiin, olisiko kyberhyökkäys mahdollinen sairaaladokumentteihin ja miten siihen voisi varautua. (Palautekooste Unelmaeloa rakentamassa -työseminaarista 28.11.2016.)

Soteuudistuksen tuomia asioita erikoissairaanhoitoon ja perusterveydenhuoltoon odotettiin. Vanhusjärjestöjen ja eläkeläisjärjestöjen rooli ja jäsenten valinta soteuudistuksessa puhutti. Vaikuttamiseen koettiin olevan terävöittämisen tarvetta ja kuntastrategioihin toivottiin vähintäänkin kommentointioikeutta. Kuntiin toivottiin nimettävän yhteyshenkilö vanhusten edustuksellisen elimen eli järjestöjen ja vanhusneuvoston suuntaan ja asioita voitaisiin hänen kauttaan viedä eteenpäin. Tiedonkulun tärkeyttä korostettiin. Kunkin olemassa olevan järjestön tarjoamat mahdollisuudet ikäihmisille toivottiin selkeytettävän ja eläkeläisjärjestöjen lisäksi maakunnassa toimivia vanhusjärjestöjä kartoitettiin. Tulevien vanhusneuvostojen jäsenten valinnassa tulisi huomioida monipuolisuus. Esitettiin, että virkamiestä ei välttämättä tarvitsisi valita vanhusneuvoston jäseneksi, vaan kokoukseen asiantuntijaksi, kun käsitellään hänen

toimialaansa kuuluvia asioita. Pohdittiin, miten vanhusneuvosto voi ottaa kantaa palvelutaloissa vanhusten hoitamisessa oleviin puutteisiin. Todettiin, että asia voidaan aina nostaa keskusteluun ja toteuttaa vuorovaikutusta hoitolaitoksen ja vanhusneuvoston välillä. Aloitteiden tekemisen lisäksi niiden valmistelua ja toteutumista tulee seurata päätöksenteossa. Ennaltaehkäisevä toiminta ja terveyden edistäminen tärkeää ja sosiaalinen kanssakäyminen tulee turvata myös niille ikääntyneille, jotka asuvat yksin. Ehdotettiin tarinapäiviä, liikuntaa, kävelytapahtumia, kevät- ja joulujuhlia, avoimia kahviloita, etsivää vanhustyötä, puhelinrinkejä, omaishoitajien toiminnan ja eläkkeelle siirtyvien tukemista. Hoitajamitoituksen tärkeys tuotiin esille. Suositeltiin vapaaehtoistoimijoille tehtävää kyselyä siitä, mitä he odottavat vanhusneuvostolta. (Palautekooste Unelmaeloa rakentamassa -työseminaarista 28.11.2016.) Aineisto jaettiin seminaarin jälkeen sotevalmistelussa mukana olleille tahoille, kaikille osallistujille, maakunnan kuntien vanhusneuvostoilta ja Satakunnan vanhusneuvostolle.

Vuoden 2017 työseminaarissa luennoi johtajaylilääkäri Ermo Haavisto Satakunnan sairaanhoitopiiristä aiheenaan erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteistyö Satasotessa – miten sairaalapalvelut järjestyvät maakunnan kunnissa. Järjestöjen roolista Satasotessa kuultiin Satakunnan yhteisökeskuksen toiminnanjohtaja Milja Karjalaisen luennossa. Ryhmätöiden aiheina olivat:

- valinnanvapauslaki
- erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon palvelujen mahdollisuudet sotessa
- vanhusjärjestöjen, eläkeläisjärjestöjen rooli Satasotessa ja vanhusneuvostoissa
- vanhusneuvoston rooli Satasoten jälkeen – terveyden edistäminen ja ennaltaehkäisevä työ vanhuksille.

Tämä työseminaari järjestettiin Raumalla ja maakunnan eri puolilta saapuneille osallistujille tarjottiin mahdollisuus yhteiskuljetukseen. (Satakunnan vanhusneuvoston kevään työseminaarin 3.5.2017 ohjelma.)

11.4.2018 työseminaarin luennoitsijana ikääntyneiden palveluista Satakunnassa kertoi I & O-muutosagentti Pirjo Rehula ja muu ohjelma rakentui Eläkeliiton järjestökouluttaja Seppo Mustosen suunnitelman mukaan. Seminaaria edelsi Mustosen laatima, vanhusneuvostojen vaikuttavuuteen, osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyvä kysely

Satakunnan kuntien vanhusneuvostoilta ja seminaarissa käsiteltiin kyselyn tulokset. Myös ryhmätöiden aiheet rakensi Mustonen ja ne olivat:

- ikäihmisten asuminen
- itsemääräämisoikeus
- miten kehitämme kuntien vanhusneuvostoja
- miten vaikutetaan ikääntyneiden palveluihin ja elinoloihin ja mitkä olisivat tärkeimmät painopistealueet (1-5)
- ideoita maakunnallisen vanhusneuvoston perustamiseen ja toimintaan.

Ryhmätöiden puron yhteydessä pyrittiin löytämään toimivan vanhusneuvoston tunnusmerkit kokemusten ja selvitysten perusteella vanhuspalvelulaki huomioiden. (Kooste Satakunnan vanhusneuvoston työseminaarista 11.4.2018.) Yhteenveto työseminaareista esitetään erikseen kohdassa 6.8.6.

6.6 Yleisötapauhtumat

Ikäihmisten hyvinvointi -teemalla järjesti Satakunnan vanhusneuvosto 18.5.2016 ”Kevään mainio yleisötapauhtuma ikäihmisille” -tapauhtuman ja tietoiskumaisia luentoja pystyi kuuntelemaan näytteilleasettajien pöytien tarjontaan tutustumisen lomassa. Tapauhtuma oli maksuton ja kävijöitä oli noin 150. Palautteissa toivottiin enemmän kävijöitä ja parempaa markkinointia. Ohjelmasta ja luennoista pidettiin ja ne koettiin asiantuntevina ja tietoa jakavina. (Palautekooste Kevään mainio yleisötapauhtuma ikäihmisille 18.5.2016.)

Vuoden 2017 yleisötapauhtuman teemana oli Turvallisesti yhdessä ja näytteilleasettajia oli 40. Myös maakunnan vanhusneuvostoista tultiin paikalle ja vieraita oli runsas 1000. Näytteilleasettajia oli runsaasti, samoin luentoja ja muuta ohjelmaa. Palautteessa todettiin, että valinnanmahdollisuus katsoa ja kuulla sen mitä kukin asiakas halusi, toimi. Tarjontaa oli ehkä jopa liikaa. Jos asiakas halusi nähdä kaikki luennot ja muut ohjelmat, oli hänellä hankaluuksia pystyä käymään tutustumassa kaikkien näytteilleasettajien pöytiin. Sovittiin, että vastaisuudessa aikataulutus ja ohjelmakokonaisuus mietitään tarkoin. Sovittiin myös, että seuraavassa vastaavassa yleisötapauhtumassa ohjataan Satakunnan vanhusneuvoston jäsenet sihteerin avuksi töihin: vieraiden vastaanottamista ja ohjausta, kahvilippujen jakamista, juoksevien asioiden hoitamista,

näytteilleasettajien esittelypöytiin ohjausta, neuvontaa ym. (Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen muistio 4.12.2017.)

Ihanat ikäpolvet ja ikäpolvien kohtaaminen -teemalla rakennettiin yleisöseminaari 23.10.2018. Ohjelmassa ja näytteilleasettajissa oli huomioitu ikäihmisten lisäksi nuoret. Geriatri Maritta Salonoja Porin perusturvasta luennoi toimintakyvyn säilyttämisestä ja toiminnanjohtaja Milja Karjalainen Satakunnan yhteisökeskuksesta luennoi otsikolla Kohti kaikenikäisten yhteisöä. Paneelikeskustelussa olivat mukana kanslianeuvos Kosti Rasinperä, edellä mainitut Maritta Salonoja ja Milja Karjalainen, Porin vanhusneuvoston jäsen Irma Roininen, Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijakunnan (Sammakko) hallituksen puheenjohtaja Tuomas Saarnilahti, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja, oppisopimusopiskelija Juho Peräkorpi sekä Step by Step -hankkeen sekä Kulttuuritalo Anniksen edustaja Linda Tarkiainen. (Yleisöseminaarin ohjelma 2018.) Luennot saivat kiitettävän hyvää palautetta, mutta nuorten ja vanhojen välille ei näytännyt tässä vaiheessa syntyvän sidoksia. Yhteistyö koettiin kuitenkin positiivisena.

6.7 Esimerkki käsittelyyn tulleesta toimeksiannosta

Toimeksiantona käsitteli Satakunnan vanhusneuvosto kokouksessaan satakuntalaisesta kunnasta esitettyä huolta pankkipalvelujen tason laskemisesta. (Satakunnan vanhusneuvoston kokous 11.12.2018). Asian tultua esille lisäsi Satakunnan vanhusneuvosto digitalisaation vuoden 2019 toimintasuunnitelmaan. (Satakunnan vanhusneuvoston toimintasuunnitelma 2019). Tiedotusvälineille lähetettiin tiedote, jossa Satakunnan vanhusneuvosto totesi, että kansalaisilla tulee olla oikeus hoitaa omat raha-asiansa itsenäisesti myös iän karttuessa. (Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen 26.3.2019 muistio.) Asia vietiin myös keskusteluun satakuntalaisten kansanedustajien tapaamisessa 15.7.2019. (Satakunnan vanhusneuvoston kirjelmä satakuntalaisille kansanedustajille 7.6.2019.) Ennen tapaamista, kävi Satakunnan vanhusneuvoston edustaja tapaamassa suurimpien satakuntalaisten pankkien päättäjiä, joille esitettiin huoli siitä, että pankkien henkilökohtainen asiakaspalvelu vähenee ja maksuvälineiden käytössä on ikäihmisillä taitamattomuutta. Satakuntalaisen pankin vastauksena huoleen ilmeni, ettei pankki lisää tätä varten henkilöstöä ja huoli nousi entisestään siitä, miten ikäihmisten lisäksi on muitakin ryhmiä, jotka edelleen tarvitsevat lähipalveluita eri

tavoin kuin suuri enemmistö. (Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen 26.3.2019 muistio.)

Digi- ja väestötietoviraston käynnistämä valtakunnallinen Digitukihanke on osaltaan auttamassa sähköisiin palveluihin siirtymisessä ja Satakunta on mukana SataDigi-hankkeen nimellä. SataDigi-hanketta hallinnoi Satakuntaliitto ja toinen hankekausi alkoi 1.11.2020 jatkuen 31.10.2021 asti. SataDigi-hanketta esiteltiin Satakunnan vanhusneuvostolle kokouksessa 28.1.2020. Digituen antajia on Satakunnassakin paljon, mutta hankkeen avulla heitä pyritään löytämään lisää. Digituen antaja voi olla apuna sähköisen laitteen käytössä, joita ovat kännykät, tietokoneet ja tabletit. Digituki pyritään saamaan Satakunnassa sellaiselle tasolle, että kullakin kansalaisella on riittävästi digiosaamista (Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen 28.1.2020 muistio.) SataDigi-hanke tekee osaltaan työtä digiosaamisen lisäämiseksi maakunnassa. Kuhunkin kuntaan on nimetty digitukihenkilö, joka pyrkii löytämään uusia digituen antajia kunnasta. Samalla etsitään myös niitä henkilöitä, jotka tarvitsevat digitukea, mutta eivät sitä vielä ole saaneet. Esimerkiksi kirjastoilla on lakisääteinen velvoite antaa digitukea, ja kirjastoista onkin muodostunut digituen antamiselle helposti löydettävä ja ammattitaitoinen taho. Pankit antavat digitukea omiin palveluihinsa liittyen ja julkisten palvelujen tarjoajien tulee antaa itse tukea sähköisten palvelujen käyttämiseen. Monelle ikäihmiselle antaa digitukea neljäs sektori eli läheiset. Kolmannella sektorilla on digituen antamisessa iso merkitys. Järjestöt antavat jäsenilleen sekä ulkopuolisille tukea sähköisten laitteiden käytössä. Digi- ja väestötietovirasto teki valtakunnallisen digitaitokartoituksen vuonna 2020. Kyselyn tulosten yhteenvedossa kerrotaan, että avovastauksissa korostui huoli ikääntyvän väestön digitaidoista sekä pysymisestä mukana muutoksessa. Ikääntyvät nostivat esille tarpeen pystyä tulevaisuudessakin asioimaan paikan päällä palveluja käyttäessään. Huomio tehtiin myös siitä, että syyt digilaitteiden käyttämättömyyteen voivat olla terveydelliset tai se, ettei henkilöllä ole varaa ostaa tarvittavia laitteita. (DVV digitaitokartoituksen yhteenveto 2020.) Ratkaisuehdotusta Satakunnan vanhusneuvosto ei löytänyt palvelujen poistumisen aiheuttamiin ongelmiin, mutta asiaa pidetään vireillä ja seurataan, miten digitaalisuuteen siirtyminen vaikuttaa ikäihmisten elämään. (Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen 26.3.2019 muistio.)

6.8 Esittelymateriaali

Satakunnan vanhusneuvosto teki toiminnastaan esitteen, joka oli luettavissa Satakunnan vanhusneuvoston verkkosivuilla ja siitä tehtiin myös paperiversio. Esitteitä jaettiin yleisötilaisuuksissa ja aktiiviset Satakunnan vanhusneuvoston jäsenet jakoivat niitä omissa sidosryhmissään, esimerkiksi yhdistysten tai järjestöjen kokouksissa. Ensimmäinen esite tehtiin vuonna 2010 ja sitä päivitettiin vuosina 2014, 2015, 2018 ja 2020. Esittelytapahtumiin haluttiin näytävyyttä, joten teetettiin omalla jalallaan seisova 80 x 200 metrin juliste (roll-up). Satakunnan vanhusneuvoston roll-up tehtiin vuonna 2014 ja sitä käytettiin Satakunnan vanhusneuvoston järjestämissä tapahtumissa. Myös Satakunnan vanhusneuvoston jäsenet veivät roll-uppia satunnaisesti omien sidosryhmiensä tilaisuuksiin.

6.9 Satakunnan vanhusneuvoston toiminnan erittely

Alla on koostettuna tietoa Satakunnan vanhusneuvoston toiminnan ajalta. Tarkoituksena on helpottaa lukijalle kokonaisuuden ymmärtämistä, sillä aineistoa on paljon.

6.9.1 Satakunnan vanhusneuvoston kokoukset vuosittain

Taulukossa 1 luetellaan Satakunnan vanhusneuvoston vuosittaiset kokoukset ja kokouspaikat. Kokouspaikkana on yleensä ollut Satakuntaliitto, mutta mikäli kokoustila on ollut varattuna, on kokous järjestetty muualla. Tavoitteena oli pitää kokouksia erityyppisissä vanhusten hoitoon keskittyneissä hoitolaitoksissa, jotta näistä saataisiin samalla lisää tietoa jäsenille ja sitä kautta maakunnan kuntien vanhusneuvostoille. Samoin oli tavoitteena järjestää kokouksia kuntien vanhusneuvostojen luona ja kutsua samalla naapurikunnan vanhusneuvosto mukaan kokoukseen paikallisen vanhusneuvoston ja Satakunnan vanhusneuvoston lisäksi. Tämä onnistui kerran, mutta toisella kerralla jäseniä kunnista tai Satakunnan vanhusneuvostosta tuli paikalle vain vähän. Hoitolaitoksissa kannattaisi vierailla enemmän kuin mitä nyt on tehty.

Taulukko 1. Satakunnan vanhusneuvoston kokoukset vuosittain

Vuosi	Lkm	Paikka
2010	2	Satakuntaliitto.

2011	4	Satakuntaliitto ja SAMK (1).
2012	5	Satakuntaliitto ja Länsi-Suomen Diakonialaitos (1).
2013	4	Satakuntaliitto ja Ravintola Bucco Pori (1).
2014	4	Satakuntaliitto, Kahvila Brunssi (1), Länsi-Suomen Diakonialaitos (1).
2015	4	Satakuntaliitto, Kankaanpään kaupunginmuseo (1), Kauttuan Klubi Eura (1).
2016	4	Satakuntaliitto, SAMK (1), Ravintola Liisanpuisto (1), Porin taidemuseo (1).
2017	4	Satakuntaliitto, Porin taidemuseo (1), Porin YH-Asunnot (1).
2018	5	Satakuntaliitto, Porin taidemuseo (1), Ravintola Lento Pori (1).
2019	4	Satakuntaliitto, Ravintola Lento Pori (1), Porin poliisilaitos (1), Ravintola Liisanpuisto (1).
2020	2	Satakuntaliitto ja Teams-kokous.

(Koivula 2021, 29.)

6.9.2 Satakunnan vanhusneuvoston kehittämishaasteet vuosittain

Kukin toimintavuosi koostui säännöllisistä kokouksista, työseminaarista ja mahdollisesta yleisötapaamisesta. Lisäksi kutakin vuotta hallitsi jokin teema tai kokonaisuus, mitä vuoden aikana valmisteltiin ja vietiin eteenpäin. Taulukossa 2 on lueteltu vuosittaiset kehittämishaasteet.

Taulukko 2. Satakunnan vanhusneuvoston kehittämishaasteet vuosittain.

Vuosi	Kehittämishaaste
2010	Toiminnan käynnistäminen kartoittamalla kuntien vanhusneuvostojen tilanne.
2011	Hallituksen esitys ikälaiksi. (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi iäkkään henkilön sosiaali- ja terveyspalvelujen saannin turvaamisesta – luonnos)
2012	Valmisteilla ollut vanhuspalvelulaki ja velvoite kuntien vanhusneuvostoista.
2013	Kuntien vanhusneuvostojen perustamisen tukeminen.
2014	Vaikuttaminen alueellisesti ja kansallisesti, tunnettuus ja kuntayhteistyö.
2015	Vanhusneuvostotyön kehittäminen, yhteistyö kuntien vanhusneuvostojen kanssa.
2016	Koosteen pyytäminen kunnilta yksittäisten kokousmuistioiden sijaan.
2017	Itsenäisyyden juhluvuoden sata vuotta täyttävien muistaminen.
2018	Kuntien toimintakertomusten kooste. Tunnettuuden lisääminen.
2019	Ikääntyneiden haasteet pankkiasioinnissa. Digitalisuus.
2020	Yhteistyö nuorten kanssa. Historiikki. Sähköiset kokouskäytännöt.

(Koivula 2021, 33.)

6.9.3 Asiantuntijavierailut Satakunnan vanhusneuvoston kokouksissa

Kulloinkin ajankohtaista asiaa kannattaa tuoda Satakunnan vanhusneuvoston jäsenten tietoon. Tämän toteuttamiseksi pyydettiin Satakunnan vanhusneuvoston kokouksiin

asiantuntijoita kokouksen alkuun esittelemään aihettaan. Alustusten jälkeen oli mahdollisuus esittää kysymyksiä asiantuntijalle ja monipuolista keskustelua saatiin aikaan. Jos jokin asia jäi vaille vastausta tai vaati lisätutkimista, palattiin asiaan sähköpostitse ja puuttumaan jäänyt tieto välitettiin jäsenille. Taulukossa 3 on lueteltu asiantuntijavierailut vuosilta 2012-2020. Vuosien 2010 ja 2011 aikana ei tämä käytäntö ollut vielä käytössä.

Taulukko 3. Asiantuntijavierailut Satakunnan vanhusneuvoston kokouksissa.

Vuosi	Asiantuntijat ja aiheet
2012	Turvallisin mielin ikääntyminen -hanke, Satakunnan sairaanhoitopiiri, maisteri Satu Uutaniemi. Järjestölähtöisten palvelujen kehittämishanke, Lassilan kylä, Noormarkku. Pikassos, erityissuunnittelija Matti Mäkelä.
2013	Vanhustenhuollon kehittämishanke "Liikkuva ikäinfo" Huittinen, vapaaehtoistoiminnan koordinaattori Katri Kulmala. Arjen turvallisuuden edistäminen maaseudulla, SPR Satakunnan piiri, projektipäällikkö Marika Raitaniemi.
2014	Diakonialaitoksen toiminnan ja Diapuiston esittely, Länsi-Suomen Diakonialaitos, toiminnanjohtaja Aku Keltto. Porin kansallinen kaupunkipuisto, Porin kaupunkisuunnittelu, projektipäällikkö Heli Nukki. KASTE-hanke, sosionomi Niko Vahala, psykiatrinen sairaanhoitaja Sari Furuholm, projektisuunnittelija Minna Nevalainen ja projektipäällikkö Marika Halinen.
2015	Muistiluotsi ja muistikahvilat, aluesuunnittelija Marja Rahkonen. PoSan hyvinvoinnin portaot -toimintamalli ja vanhuspalvelut, aikuisterveydenhuollon päällikkö Anne Tarhasaari. Vanhusten perhehoito, Pohjois-Satakunnan Peruspalvelukuntayhtymän aikuisneuvola, aikuisterveydenhuollon päällikkö Anne Tarhasaari. Yhteisvoimin kotona Kaste-hanke, projektipäällikkö Minna Nevalainen ja Anne Joensuu sekä Seudullinen ikäihmisten perhehoito, perhehoidon koordinaattori Maarit Haverinen.
2016	Satakunnan ammattikorkeakoulun vanhustyön koulutukset, hyvinvointi ja terveys osaamisalueen johtaja SAMK Tuula Rouhiainen-Valo ja hyvinvointi ja terveys osaamisalueen vanhustyön lehtori Päivi Kankaanranta. DigiHOP - kotihoidon digitaalinen oppimisympäristöhanke, projektipäällikkö Johanna Aappola.
2017	YH-Asunnot - Porin Senioritalot ja Otavan Kruunu, isännöitsijä Ari Urpalahti. Saattohoito kunnissa ennen eutanasiaa, osastonlääkäri Kristiina Halminen, Länsi-Suomen Diakonialaitos.
2018	Ikäihmisten asumisvaihtoehdot maaseudulla, Euran kunnan ikäihmisten perhehoidon koordinaattori Marja-Leena Kavasto, Eura. Satakunnan yhteisökeskuksen hankkeet, Satakunnan maakuntauudistus, sote-koordinaattori Minna Nevalainen. Satakunnan yhteisökeskuksen esittely, hankekoordinaattori Heli Väisänen. Muistiluotsi mukana muistiperheiden soteuudistuksessa, Varsinais-Suomen ja Satakunnan Muistiluotsi, aluesuunnittelija Marja Takala.

	Satakunnan palvelulupaus ja sen työstäminen, Satakunnan maakuntauudistuksen sotekoordinaattori Minna Nevalainen.
2019	Kokeilimo-hanke Satakunnan ammattikorkeakoulu - Esteetön asuminen, projektipäällikkö Riikka Tupala. Ankkuri-hanke, Lounais-Suomen Poliisi, poliisi Harri Lehtinen. Turvallisuus -luento, Lounais-Suomen Poliisi, komisario Tuomo Katajisto.
2020	Satakuntaliitto, SataDigi -hanke, projektipäällikkö Joni Jokela. Satakuntaliitto, Sotetilanne Satakunnassa, maakuntajohtaja Asko Aro-Heinilä.

(Koivula 2021, 30-31.)

Asiantuntijaluentojen avulla saatiin sekä Satakunnan vanhusneuvostolle että sitä kautta kuntien vanhusneuvostoilta tietoon ja mahdolliseen jatkokäsittelyyn useita aiheita ja aihepiirejä, joista mainitsen muun muassa:

- toimintakykyisenä ikääntyminen
- arjen turvallisuus ja asuminen maaseudulla
- asumisvaihtoehdot
- hyvinvointi
- vanhusten perhehoito
- Varsinais-Suomen ja Satakunnan Muistiluotsin toiminta
- digitaalisuus
- yleinen ikäihmisen turvallisuus
- esteettömyys
- Satakunnan palvelulupaus
- järjestötoiminta.

6.9.4 Satakunnan vanhusneuvoston toimintaa vuosittain

Taulukossa 4 on Satakunnan vanhusneuvoston vuosittaisen toiminnan pääkohtia. Kuntien toimintakertomusten ja toimintasuunnitelmien käsittely todettiin käteväksi tavaksi kerätä tietoa siitä, mitä maakunnassa on meneillään. Sihteeri lähetti Satakunnan vanhusneuvoston vastaavat asiakirjat vuosittain kuntien vanhusneuvostoilta. Lausuntojen ja tiedotteiden tekeminen olivat toiminnan kulmakiviä. Ne ovat monesti niitä, millä toimintaa saadaan näkyväksi. Aloitteita tehtiin valtakunnallisiin asioihin liittyen ja osallistuttiin myös valtakunnallisiin tapahtumiin.

Taulukko 4. Satakunnan vanhusneuvoston toimintaa vuosittain

Vuosi	Aihe
2010	Tiedote Satakunnan kuntien vanhusneuvostoille Satakunnan vanhusneuvoston toiminnan aloittamisesta. Kuntien vanhusneuvostojen kokoonpanon, toimintaohjeen, toimintakertomuksen ja toimintasuunnitelman kartoittaminen.
2011	Lausunto Sosiaali- ja terveysministeriölle ikälakia varten. Lausunto Satakunnan Vanhustuki ry:n hakemukseen yksinäisten ja turvattomien vanhusten tukemiseksi. Aktiivinen ikääntyminen Satakunnassa 2012-2013 –hankehakemuksen tekeminen yhteistyössä Unicef Satakunnan kanssa (rahoitusta ei saatu).
2012	Aktiivinen ikääntyminen ja sukupolvien välinen solidaarisuus -teemavuoden tapahtumiin osallistuminen. Vaalipaneeli 2.10.2012 Porin yliopistokeskuksessa. Radiointi suorana lähetyksenä. Kysely kuntien vanhusneuvoston toiminnasta ja kehittämistyöstä (Opiskelija Minna Niemi). Pientyöryhmän nimeäminen vanhusneuvoston avuksi. SENK antoi lausunnon maakunnallisesta vanhusneuvostosta.
2013	22.10.2013 seminaari: näytteilleasettajana Kotiin kuntoutus – ratkaisu hyvään ikääntymiseen - tapahtumassa Länsi-Suomen Diakonialaitos, Martintalo, Pori. Satakunnan vanhusneuvoston esittely.
2014	Satakuntalaisten kansanedustajien tapaaminen 3.11.2014. Kysely vanhusten huollon strategiasta Satakunnan kunnille. Kannanotto ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluiden tukemisesta annetun lain muuttamisesta - lähetetty eduskunnalle 11.12.2014.
2015	Lausunto Satakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelmaan 30.1.2015.
2016	Mukana SataSote:n työskentelyssä (kotihoito, asuminen). Aloite valtakunnallisten vanhusneuvostopäivien järjestämisestä STM:lle ja Kuntaliitolle. Aloite geriatrian professuurin perustamisesta Satakuntaan Turun yliopistolle. Osallistuminen Luetaan yhdessä -kampanjaan. Keski-Suomen eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta vanhusneuvoston vieraana 8.6.2016. Mielellään vanha-kutsuseminaariin osallistuminen 1.11.2016 Helsingissä. Päätös muistaa sata vuotta vuonna 2017 täyttäviä satakuntalaisia.
2017	Mukana SataSote:n työryhmissä (kotihoito, asumispalvelut). Tiedotettiin paikallisista, alueellisista ja kansallisista vanhustenhuoltoon liittyvistä tapahtumista ja tilaisuuksista. Satavuotiaiden muistaminen (lahjakortti, yhteistyö kuntien vanhusneuvostojen kanssa) Suomen itsenäisyyden juhluvuonna.
2018	Tiedotettiin omaishoidon maakuntapäivistä, ikäihmisten messuista (Rauma), Liikenneturvan materiaalilinkeistä, Vanhus- ja lähimmäispalveluliiton ikäteknologiakyselystä. Tiedotettiin Veteraanipäivästä, Satakunnan Vanhustuki ry:n AK-avustuksesta, EU:n tietosuojasäännösten muutoksista. Esiteltiin Satakunnan vanhusneuvostoa Porin asuntomessuilla 6.7. – 5.8.2018. Lähetettiin kannanotto muutosjohtajille maakunnallisen vanhusneuvoston kokoonpanoa koskien.

2019	Päätettiin aloittaa vierailut kuntien vanhusneuvostoihin. Toteutetaan kahden vuoden aikana (17 kuntaa). Vuonna 2019 toteutui 6 kuntavierailua. Kansanedustajatapaaminen 16.7.2019. Kirjelmässä kannanotto digitaalisuudesta, palvelusuunnitelmasta, edunvalvontavaltuutuksesta ja ikäihmisten neuvolatoiminnasta.
2020	Nuorten ja vanhojen välisen yhteistyön lisäämisen suunnittelu. Satakuntalaisten kansanedustajien tapaaminen 8.12.2020. Kymmenvuotishistoriikki. Rakennettiin vuosikello Satakunnan vanhusneuvostolle. Listauspyyntö kuntiin tehdyistä lausunnoista. Lausuntopyyntöön vastaaminen ”Ikäystävällisen kunnan” hyvinvointijohtaminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinnoilla, Rauma.

(Koivula 2021, 31-32.)

6.9.5 Satakunnan vanhusneuvoston tiedottaminen

Tässä osiossa ovat mukana sekä kuntien vanhusneuvostoille että tiedotusvälineille lähetetyt tiedotteet. Kuntien vanhusneuvostoille lähetetään kunkin Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen jälkeen tiedoksi muistio. Tiedottaminen eri tahojen kesken ja viestintä tiedotusvälineille ja ulkopuolisille tahoille on tärkeää. Tiedottamiseen tarvitaan jäsenten asiantuntemusta sekä kokonaisuuksien hallintaa, jotta kukin esillä oleva asia voidaan tuoda esille riittävän ymmärrettävässä muodossa, välttäen vaikeita lauserakenteita. Taulukossa 5 luetellaan pääasiat, joista on tiedotettu toiminnan aikana.

Taulukko 5. Satakunnan vanhusneuvoston tiedottaminen vuosittain

Vuosi	Tiedottaminen
2010	Tiedote kuntiin ja tiedotusvälineille Satakunnan vanhusneuvoston perustamisesta.
2011	Tiedottaminen kuntiin Satakunnan vanhusneuvostosta.
2012	Kysely Satakunnan vanhusneuvostoille. Tiedottaminen Satakunnan vanhusneuvostoille. Artikkeli Satakunnan vanhusneuvostosta Vanhustyö-lehdessä (7/2012).
2013	Tiedotusvälineille: Maakunnallinen vanhusneuvosto nimetty Satakuntaan. Uudet jäsenet.
2014	Satakunnan vanhusneuvoston verkkosivut avattiin. Uutiskirjeet tiedotusvälineille, kunnallisille vanhusneuvostoille ja nettisivuille kokousten jälkeen. Vanhusneuvoston uusi esite valmistui.
2015	Pyyntö lähettää Satakunnan kuntien vanhusneuvostojen kokousten muistiot Satakunnan vanhusneuvoston sihteerille. Tiedotetaan Satakunnan vanhusneuvostolle tärkeimmät asiat Satakunnan vanhusneuvoston roll up- ja esite valmistuivat. Nettisivujen ylläpitäminen ja päivittäminen.

	Satakunnan Vanhusneuvoston esittely Sastamalassa (Tuula Telin) ja Tampereella (Ritva Kangassalo)
2016	Lausuntopyyntö kuntien johtaville viranhaltijoille yhteistyöstä vanhusneuvoston kanssa. Nettisivuja ylläpitoa, mm. seminaarien materiaaleja lisätty. SataSote:n työskentelyyn osallistuminen, mukana myös maakunnan kuntakierroksilla
2017	Kannanotto tiedostusvälineille ja Satakunnan kansanedustajille kuntien vanhusneuvostojen säilyttämiseksi. Nettisivujen päivitystä. Satakunnan vanhusneuvoston esite päivitettiin. Maakunnan satavuotta täyttäviä muistettiin lahjakortilla ja tervehdyskäynnillä (yhteistyö kuntien kanssa, tieto syntymäpäivän sankareille ja heidän läheisilleen).
2018	Kannanotto maakuntaudistuksen muutosjohtajille (maakunnalliseen vanhusneuvostoon myös eläkejärjestöjen edustajia). Lausunto Osallisuus Satakunnassa –raporttiin (Satakunnan vanhusneuvoston toiminnan esittely). Satakunnan vanhusneuvoston verkkosivujen päivittäminen. Lisättiin Hyvät käytännöt –osio. Valtakunnallinen vanhusneuvostopäivä, Satakunnan vanhusneuvoston esittely Helsinki.
2019	Kuntavierailujen valmistelu. Verkkosivujen ylläpito. Tiedottamista eläkeläisjärjestöille.
2020	Ylijäämäärärokitys kuntien vanhusneuvostoille. Yhteistyö nuorten kanssa. Satakunnan vanhusneuvoston historiikki.

(Koivula 2021, 11-12.)

Tiedottamisessa on iso osuus sillä, että Satakunnan vanhusneuvoston sihteeri välittää hänelle tulevat vanhusasia koskevat tiedotteet eteenpäin vanhusneuvostoille. Näistä esimerkkeinä ikääntymiseen liittyvät kohtaamistilaisuudet, maakunnalliset tapahtumat, kyselyt ja webinaarit. Samoin sisäinen viestintä sihteerin ja pientyöryhmän sekä sihteerin ja Satakunnan vanhusneuvoston välillä osoittautui tärkeäksi.

6.9.6 Satakunnan vanhusneuvoston järjestämät tapahtumat vuosittain

Satakunnan vanhusneuvosto on kokenut kuntien vanhusneuvostoille järjestettävät työseminaarit tehokkaana tapana kulloinkin ajankohtaisen tiedon jakamiselle muistioiden ja sähköpostitiedotteiden lisäksi. Yleisötapahtumat toivat paljon toivottua julkisuutta vanhusneuvostoille ja maakunnan vanhusneuvostolle. Taulukossa 6 on esitelty toiminnan ajan tapahtumat tiivistetysti. Työseminaarien kävijämäärät ovat tarkkoja, sillä niihin pyydettiin ilmoittautuminen. Yleisöseminaarien kävijämäärät ovat arvioita, sillä aivan tarkkaa lukumäärää kaikista kävijöistä ei voitu kerätä. Esimerkiksi Turvallisesti

yhdessä-yleisöseminaarissa jaettiin 1000 kahvilippua kävijöille, mutta kaikki eivät käyttäneet tarjoilumahdollisuutta tai kävijät vain lyhyesti ohikulkumatkallaan kurkkaamassa, mistä tapahtumassa oli kysymys.

Taulukko 6. Satakunnan vanhusneuvoston järjestämät tapahtumat vuosittain

Vuosi	Tapahtuma
2010	Vuonna 2010 ei tapahtumia vielä järjestetty.
2011	Vanhustenviikon juhla Promenadisali, Pori (Vappu Taipale).
2012	Unelma hyvästä vanhuudesta -seminaari 21.4.2011 (Risto Pelkonen), n. 100 osallistujaa. Vaalipaneeli, Yliopistokeskus, Pori 2.10.2020 (Sinikka Tuomi), 50 osallistujaa. Kaikenikäisten messut 22.9.2012 Porin Nuorisotalo, n. 500 osallistujaa.
2013	Kotiin kuntoutus – ratkaisu hyvään ikääntymiseen-seminaari 22.10. Diakonialaitos, Arviolta noin 100 osallistujaa.
2014	Kuntien vanhusneuvostot arjen vaikuttajina-seminaari 29.4.2014 Ravintola Liisanpuisto, Pori. 60 osallistujaa.
2015	Työseminaari Noormarkun Klubi - vanhuspalvelulaki ja -strategia (Eevaliisa Virnes), 50 osallistujaa. Työseminaari Ravintola Liisanpuisto, Pori - muistisairaudet, vanhusneuvostojen toiminta, 80 osallistujaa.
2016	Mainio Yleisötapahtuma Scandic-hotelli, Pori, arviolta noin 150 osallistujaa. Unelmaeloa rakentamassa -työseminaari vanhusneuvostojen jäsenille 28.11 (Satasote, eläkeläisten toimeentulon ja palvelujen turvaaminen). 58 osallistujaa.
2017	Turvallisesti yhdessä-yleisöseminaari 28.10.2017 SAMK Kampus, Satasote. Arviolta noin 1000 osallistujaa. Työseminaari, Rauma. Vanhusneuvostojen toiminta ja kehittäminen. 61 osallistujaa.
2018	Työseminaari: Seppo Mustonen, kuntien vanhusneuvostojen kyselyn pohjalta (Eläkeliitto). 69 osallistujaa. Yleisöseminaari: Ihanat ikäpolvet - Sukupolvien kohtaaminen 23.10.2018 SAMK (Vanhustenviikon teema). N. 230 osallistujaa.
2019	Vanhusneuvostojen puheenjohtajatapaaminen 27.2.2019. Työseminaari: Varaudu Vanhuuteen: vuorovaikutus ja terveys. Scandic Pori. 61 osallistujaa.
2020	Suunnitellut tapahtumat siirrettiin myöhempään ajankohtiin korona-ajan vuoksi.

(Koivula 2021, 10; Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen muistio 2.12.2014.)

7 TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA

Tavoitteena oli tuottaa valmiin aineiston perusteella toimintaa kuvaavaa tietoa. Koostamalla yhteen tietoa koetuista käytännöistä ja työtavoista, saatiin tulokseksi

käyttökelpoista materiaalia maakunnallisesti toimivasta vanhusneuvostosta sote- ja maakuntaudistuksen käyttöön Satakunnassa ja laajemminkin. Myös Satakunnan kuntien vanhusneuvostot voivat löytää toimintaansa virikkeitä opinnäytetyön tuloksista. Satakunnan vanhusneuvosto on mielestäni tulosten perusteella kymmenvuotisen toimintansa aikana toteuttanut Satakunnan maakuntahallituksen antamia tehtäviä kiittävästi. Liite 3 on kooste toimivan maakunnallisen vanhusneuvoston toiminnoista.

Luettelo asioista, joita toiminnassa on käytetty ja joita kutakin tarkennan alempana.

- työseminaarit muodostuneet vakiintuneeksi tavaksi toimia
- ryhmätöiden ryhmien puheenjohtajilla tärkeä rooli
- palautteen pyytäminen ja hyödyntäminen tärkeää
- yleisöseminaaressa jaetaan tietoa ikääntyneille
- kunnan vanhusneuvoston jäsenten tapaaminen tärkeää
- toimivat verkkosivut
- pientyöryhmä
- tiedotusvälineille tietoa toiminnasta
- vaihtelu kokouspaikoissa
- verkkoseminaarit kunnan tiloissa
- kimppakyydit kokouksiin ja tapahtumiin
- hyvät kokouskäytännöt.

Hyvät käytännöt

Hyvinä käytäntöinä nostan aineistosta esille työseminaarit ja niiden yhteydessä tehtävät ryhmätyöt, maakuntakierroksen, pientyöryhmän toiminnan sekä yleisöseminaarien järjestämisen. Kansanedustajatapaamisia kannattaa jatkaa. Maakuntakierroksilla kuullaan suoraan, mitä kunnan vanhusneuvostolle kuuluu. Kehittämistä vaativat tulevaisuudessa viestintä toiminnasta ja tiedotus kuntien vanhusneuvostojen ja Satakunnan vanhusneuvoston välillä. Lisäksi tapahtumien ryhmätöihin pitäisi panostaa enemmän ja ryhmätöissä pitää muistaa antaa aikaa ryhmätyölle ja keskustelulle. Käytännöiksi muodostuneita vuosittaisia tapahtumia sekä muita käytäntöjä kannattaa käydä läpi vuosittain, ottaa oppia saaduista palautteista ja pitää mahdollinen uusiutuminen mielessä. Kannattaa pohtia, ovatko nykyiset käytännöt parhaita mahdollisia ja pystyykö neuvosto vastaamaan sille annettuihin haasteisiin ja toiveisiin. Toiminnan kehittämisen on oltava jatkuvasti mielessä eikä vanhoihin kaavoihin tule jäädä, elleivät ne toimi

moitteetta. Kentältä tulevia parannusehdotuksia on osattava kuunnella ja niitä on pohdittava arjen työssä koko ajan.

Yhteistyö kunnallisten vanhusneuvostojen kanssa

Opinnäytetyössä selvisi, että yhteistyön eri muodoilla on luotu hyviä toimintatapoja. Toimiessaan hyvin, voi maakunnallinen vanhusneuvosto olla yhteistyötä ja -henkeä luova ja ylläpitävä taho, jonka tukeen kunnallinen vanhusneuvosto voi luottaa. Kunnallinen vanhusneuvosto säästää kuluja ja työaika, kun maakunnallinen vanhusneuvosto järjestää tapahtumia ja asiantuntijaluentoja kuntien vanhusneuvostoille. Tällöin kunnan vanhusneuvosto voi halutessaan tulla mukaan kuulemaan asiantuntijaluentoja ja osallistua yhteisiin maakunnallisiin keskustelu- ja kuulemistilaisuuksiin. Suuri osa maakunnallisen vanhusneuvoston toimintaa onkin yhteistyö kuntien vanhusneuvostojen kanssa, niitä kuunnellen ja suunnaten toimintaa sinne, mihin kunnat sitä toivovat suunnattavan.

Kukin vanhusneuvosto toimii omalla tavallaan eikä maakunnallisen vanhusneuvoston tehtävänä ole ohjeistaa suoraan valitsemaan tiettyä käytäntöä, vaan esitellä esimerkiksi mahdollisuuksia hyviin toimintatapoihin ja tiedottamiseen. Maakunnalliseen vanhusneuvostoon kannattaa tuoda asiat jo siinä vaiheessa käsittelyyn, kun omassa vanhusneuvostossa tuntuu, että apua tai tukea tarvitaan asian hoitamisessa. Jotta asioita tulisi kunnilta maakunnan vanhusneuvostoon, pitää keskusteluyhteys olla auki. Tutustumista kannattaa tehdä toinen toisiinsa ja tähän on pyritty Satakunnan vanhusneuvostossa sekä työseminaarien että maakuntakierroksen ja paikallisissa vanhusneuvostoissa vierailujen avulla.

Satakuntaliitto on maakunnallinen toimielin ja tehtäviin kuuluu ottaa maakunta aina kokonaisuutena huomioon päätöksissä ja toiminnoissa. Käytännössä kuitenkin on tullut eteen tilanteita, missä kunnan vanhusneuvoston aktiivisuus voi määrittää kunnan saamaa hyötyä maakunnallisesta vanhusneuvostosta. Maakunnallinen vanhusneuvosto ei voi ohjata kunnan vanhusneuvoston toimintaa, mutta toiveena on, että sihteeri ja puheenjohtaja voisivat kunnassa saada työnsä aikaa. Jos sihteeri tai puheenjohtaja on päivätöissä, elää lapsiperheen arkea ja toimii monessa muussakin kokoonpanossa, voi aika olla rajallista ja aktiivinen yhteydenpito maakunnallisen vanhusneuvoston kanssa voi jäädä minimiin. Satakunnan vanhusneuvoston sihteeri voi ehkä olla avuksi tässä

siten, että huomatessaan jonkun vanhusneuvoston jättäneen osallistumatta kyselyyn tai ilmoittautumatta yhteiseen tilaisuuteen, hän voisi soittaa ja keskustella asiasta. Voi olla, että kiireessä on jäänyt vastaamatta tai osallistumattomuuteen löytyy jokin muu peruste. Sähköposti ei näissä tilanteissa aina tuo toivottua tulosta eli vastausta ei tule yhtä kätevästi kuin puhelinkeskustelun avulla.

Tehtävälle yhteistyölle pitäisi löytyä kunkin vanhusneuvoston kanssa tasapuolinen ja avoin, toimiva tapa. Maakunnallisuutta kannattaa hyödyntää siten, että antaa kunkin yksittäisen äänen kuulua Satakunnan vanhusneuvostolle, jolloin asioita voidaan parantaa ja muokata työskentelytapoja paremmin kaikille sopiviksi. Maakunnallisuus toiminnassa on arvoa tuottava asia. Vaikka aktiivisesti toimiva kunnan vanhusneuvosto saa yhteistoiminnasta varmasti enemmän hyötyä kuin hieman vähempään aktiivisuuden pystyvä vanhusneuvosto, on jokaisen vanhusneuvoston kuitenkin mahdollista kuulua tiiviisti toimivaan, ideoita kuuntelemaan ja asiantuntijaluentoja sekä vaikuttamisen mahdollisuuksia tarjoavan maakunnallisen vanhusneuvoston työn piiriin.

Maakuntakierrokset

Maakuntakierrokset ovat olleet mainio apu paikallisen vanhusneuvoston äänen kuulemiseen. Kierroksia kannattaa järjestää tulevaisuudessakin esimerkiksi kolmen vuoden välein. Järjestäminen on melko työlästä, joten jokavuotiseksi tavaksi niistä ei ehkä ole.

Satakunnan vanhusneuvoston tavoitteena on käydä maakuntakierroksella vierailulla kaikissa Satakunnan kuntien vanhusneuvostoissa. Lisäksi voisi olla kannatettavaa rakentaa seudullisia tapaamisia esimerkiksi Rauman seudun, Porin seudun ja Pohjois-Satakunnan kuntien kesken. Tapaamisiin voisivat tulla tuolloin kaikki alueen kuntien vanhusneuvostojen jäsenet sekä Satakunnan vanhusneuvosto esimerkiksi Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen yhteydessä. Tällä tavoin voisivat maakunnallisen vanhusneuvoston jäsenet pysyä tutumpana kuntien neuvostojen jäsenille ja keskusteluyhteys voisi toimia paremmin. Seutukunnallisuuden nostaminen esille voi synnyttää osaltaan kuntien vanhusneuvostojen keskinäistä yhteistoimintaa enemmän kuin nyt on ollut. Tätä voi pohtia.

Työseminaarit

Satakunnan vanhusneuvosto on rakentanut työseminariin kaikkien kuntien puheenjohtajille oman ryhmänsä. Tämä auttaa puheenjohtajia tutustumaan toisiinsa ja luomaan kontakteja. Ryhmän puheenjohtajana toimi Satakunnan vanhusneuvoston puheenjohtaja. Puheenjohtajien ryhmä toimi hyvin, joten tätä tapaa jatketaan tulevaisuudessaakin. Tietyn ryhmän huomioiminen isommasta joukosta luo lisäarvoa, ja puheenjohtajat kohtaavat tietynlaisia asioita tehtävissään, kun taas sihteerit tai rivijäsenet työskentelevät erilaisten aiheiden parissa.

Satakunnan vanhusneuvoston järjestämien työseminaarien tarkoituksena oli tuottaa asiantuntijaluentoja avulla ajankohtaista tietoa maakunnan kuntien vanhusneuvostolle sekä Satakunnan vanhusneuvoston jäsenille ja varajäsenille. Lisäksi työseminareilla pyrittiin siihen, että tietoa hyvistä käytännöistä jaetaan ja annetaan mahdollisuus keskusteluille. Naapurikunnan vanhusneuvoston jäseniin pääsi työseminareissa tutustumaan ja samalla Satakunnan vanhusneuvoston jäsenet tulivat tutuiksi kuntien vanhusneuvostojen välle. On tärkeää, että kunnan vanhusneuvosto tuntee naapurikuntien vanhusneuvostojen jäseniä. Naapurikuntien vanhusneuvostot voivat suhteellisen helposti tehdä keskenään yhteistyötä: yhteisiä tapahtumia, yhteinen luennoitsija kulloinkin ajankohtaisesta asiasta tai yhteiset liikuntatilaisuuksudet. Tällöin säästetään kustannuksia ja työtä.

Työseminaarien ryhmätöissä syntyneet aineistot jaettiin sotevalmistelijoille, kuntien vanhusneuvostolle ja Satakunnan vanhusneuvoston verkkosivuille. Ryhmätyötilanteessa puheenjohtajan tulee huolehtia siitä, että kaikki ryhmän jäsenet pääsevät ääneen ja kertomaan omia näkemyksiään. Työseminaarien saaman palautteen mukaan ne ovat pääosin pidetty tapa kokoontua. Aineiston koostaminen tapahtuman jälkeen on tärkeää ja palautteiden kysyminen tilaisuudessa tai sen jälkeen on huomioitava. Palautetta saatiin paremmin niissä tilanteissa, kun sihteeri oli hankkinut arvontapalkintoja, jotka arvottiin palautteen antajien kesken. Palautelomakkeisiin kannattaa laittaa avoin kohta, johon palautteen antaja voi kirjoittaa, mitä muuta hän haluaa sanoa. Avoimia kohtia voi olla kaksikin, jolloin toinen liittyy päättäneen tapahtuman palautteenantoon ja toinen voi liittyä yleiseen palautteenantoon ja ideointiin. Työseminaarien valmistelussa oli pientyöryhmällä iso rooli: sovittiin luennoitsijoista, ohjelmasta ja aikataulusta. Käytännössä sihteerille jäi iso osa valmistelutyötä, joten siihen pitää varautua

etukäteen, jotta pystyy muiden töiden ohella tekemään työn hyvin. Valmistelut vaativat tarkkuutta ja yhteydenpitoa monien eri tahojen kanssa.

Yleisöseminaarit

Satakunnan vanhusneuvosto järjestää nykyisin yleisöseminaareja vain joka toinen vuosi. Aikaisemmin näitä järjestettiin vuosittain, mutta nykyisin vain työseminaarit järjestetään vuosittain. Yleisöseminaarit vaativat paljon valmistelua, tiedottamista, esiintyjiä, näytteilleasettajia, riittävän ison ja esteettömän tilan, lavan, äänentoiston ja tarjoilua. Kullekin yleisötapahtumalle pitää laatia budjetti ja pysyä budjetissa. Satakunnan vanhusneuvosto ei ole veloittanut näytteilleasettajien esittelypöydistä, vaan yleishyödylliset tahot ovat voineet varata pöytiä veloituksetta. Esittelypisteeseen on kuulunut pöytä, tarvittaessa pöytäliina, pöytäkyllä ja nimilaput näytteilleasettajille. Samoin lounas- ja kahvilipukkeet on annettu myös näytteilleasettajille. Ohjelma on ollut monipuolista ja asiantuntijaluentoja on arvostettu. Yleisöseminaarit puolustavat paikkaansa toimivana kohtaamispaikkana ikääntyneille, mutta niiden järjestäminen maksaa paljon.

Kansanedustajatapaamiset

Kansanedustajatapaamisia järjestettäessä on otettava huomioon kansanedustajien iso työtaakka ja on sopeuduttava heidän aikatauluihinsa. Asiat tulee käsitellä tehokkaasti ja asiallisesti. Napakan materiaalin lähettäminen etukäteen on tärkeää, jotta kansanedustajille jää aikaa tutustua aiheeseen ja valmistautua tapaamiseen kunnolla. Nämä tapaamiset ovat olleet hyväksi koko neuvostolle, sillä tapaamisista on saatu toiminnalle lisäarvoa.

Pientyöryhmän toiminta

Pientyöryhmän jäseniksi kannattaa valita niitä henkilöitä, jotka ovat itse innostuneet toiminnasta. Tällöin saadaan toimintaan innostunutta väkeä. Pientyöryhmän työmäärä on melko iso, sillä valmistelutöitä kokouksiin on paljon ja kaikki asiat käytetään yleensä ensin pientyöryhmän kommentoitavana ennen kuin ne tuodaan Satakunnan vanhusneuvoston käsittelyyn. Pientyöryhmän kokouksiin kannattaa varata aikaa, sillä keskustelua syntyy helposti paljon. Ryhmää ei kannata rakentaa kovin isoksi, viisi jäsentä ja sihteeri on määränä tuntunut hyvältä ja toiminta on ollut tehokasta.

Viestintä

Tiedottaminen / viestintä on erittäin merkittävässä roolissa tehokkaan toiminnan rakentamisessa. Tiedottamista tapahtuu Satakunnan vanhusneuvoston ja kuntien vanhusneuvostojen välillä hyvin, mutta kehitettävääkin on. Tiedotteiden lähettäminen tiedotusvälineille on yksi tapa saada vanhusneuvostoja tunnetummiksi. Näitä voisi lähettää ennen tapahtumia ja tapahtumien jälkeen, kun on saatu päätökseen jokin kokonaisuus tai kun aloitetaan jokin kokonaisuuden käsittely.

Satakuntaliitossa tehdyn verkkosivu-uudistuksen myötä Satakunnan vanhusneuvoston verkkosivulla tulee olemaan vain vuoden ikäistä materiaalia aikaisemman iäkkäämmänkin materiaalin sijaan. Käytännössä tällöin siis käynnissä olevan vuoden kokousten muistiot sekä kyseisen vuoden tapahtumien koosteet. Lisää otsikointeja tehdään verkkosivuille tarpeen mukaan. Tällä hetkellä otsikoina ovat: Satakunnan vanhusneuvosto, jäsenet, materiaalit ja yhteystiedot.

Tärkeimmäksi ja eniten palautetta saaneeksi asiaksi nousi aineistossa tiedottamisen tärkeys. Tiedotusvälineiden toivottiin kirjoittavan esille tuoduista asioista ja tärkeäksi koettiin myös maakunnallisen vanhusneuvoston tiedottaminen kuntien vanhusneuvostoilta. Tapahtumajärjestelyissä toivottiin laajaa lehti-ilmoittelua, jolla oletettiin kävijöitä saatavan enemmän paikalle yleisötilaisuuksiin. Satakunnan vanhusneuvoston budjetti oli kuitenkin vuosittain liian pieni tämän tyyppisen markkinoinnin tekemiseen, joten vastaisuudessa kannattanee pohtia, olisiko lehti-ilmoitteluun paremmin rahaa käytettävissä. Tai voitaisiinko paikallisten päälehtien kanssa suunnitella yhteistyötä tapahtumissa niin, että ilmoittelu saataisiin halvemmaksi. Esimerkiksi sarja artikkeleja eri aiheista ikäihmisiin liittyen ennen tapahtumaa voisi olla toimiva yhteistyön muoto. Jonkin verran on tehty tiedottamista, jossa tapahtumajulistetta on lähetetty kaikkien vanhusneuvostojen sihteereille ja pyydetty tulostamaan juliste ja jakamaan sitä pankkeihin, kauppoihin ja kokoontumispaikkojen ilmoitustauluille. Tämän tyyppinen tiedottaminen vaatii kuitenkin paljon paikallisilta toimijoilta ja ihmisten sitouttaminen tällaiseen tiedottamiseen voi olla hankalaa. Paljon riippunee siitäkin, miten esimerkiksi maakunnallisen yleisötapahtuman järjestämistä ja siihen osallistumista kunnissa arvotetaan. Verkkoseminaarit voisivat olla vartenotettava vaihtoehto fyysisten kokoontumisten sijaan: luentoja, näytteilleasettajien tietoisuuksia, mainoksia sponsoreilta, yhteislaulua, ohjelmaa. Koska kaikilla ikääntyneillä tai nuoremmillakaan

osallistujilla ei välttämättä ole välineistöä tai teknistä osaamista verkkoseminaariin osallistumiseen, voitaisiin näitä järjestää esimerkiksi kunnan valtuustosalissa, isossa kokoushuoneessa tai paikallisessa kokoontumispaikassa. Tällöin kunta tai paikallinen vanhusneuvosto voisi huolehtia tekniikasta.

Kokouskäytännöt

Pohdittaessa kokousten paikkoja, oli kokousten järjestäminen Satakuntaliitossa helppointa ja kokouskahvit kätevää tilata viraston neuvottelutilaan. Maakunnasta saapuminen Poriin näyttäisi toimivan melko hyvin, mutta muualta maakunnan kuntiin liikkuminen näyttäisi toimivan heikommin. Esimerkkinä tästä on Kankaanpään kaupungin ja Pomarkun kunnan kanssa järjestetty Satakunnan vanhusneuvoston kokous, joka järjestettiin Kankaanpään kaupunginmuseon tiloissa 10.9.2015. Satakunnan vanhusneuvoston jäsenistä puuttui kuusi henkilöä eikä heidän varajäseniään päässyt paikalle. Kankaanpään ja Pomarkun vanhusneuvostoista oli hyvin väkeä paikalla. (Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen muistio 10.9.2015.)

Osallistujia saapui kuitenkin hyvin 3.12.2015 Kauttuan Klubilla Eurassa järjestettyyn Satakunnan vanhusneuvoston kokoukseen. Satakunnan vanhusneuvoston edustus oli runsas ja kokous yhdessä Euran vanhusneuvoston kanssa oli antoisa. (Satakunnan vanhusneuvoston kokouksen muistio 3.12.2015.) Ollaanko maakunnasta siis tottuneempia kulkemaan Poriin kuin Porista maakuntaan? Mikäli näin on, on varmasti järkevää jatkaa kokousten järjestämistä siellä, mihin helpoiten pääsee koko maakunnasta. Tosin vaihtelu on tärkeää ja kuntien huomioiminen tasapuolisesti kokouspaikkojenkin osalta sopii maakunnallisen vanhusneuvoston toimintaan. Kokousten järjestäminen hoitolaitoksissa on Satakunnan vanhusneuvoston osalta jäänyt vähälle ja siten ei olla juurikaan päästy kokousten myötä tutustumaan erilaisiin vanhusten hoitoon liittyviin tahoihin. Yhteiskuljetusten tai kimpapakyytien järjestämistä kannattaa pohtia, jos samalta suunnalta maakunnasta on tulossa osallistujia kokouksiin tai tapahtumiin. Säkylän ikääntyneiden neuvosto on saapunut useisiin työseminaareihin ja yleisötapahtumiin yhteisellä linja-autolla keräten mukaan monta Ikääntyneiden neuvoston jäsentä. Alueellinen etäisyys vaikuttaa kokousosallistumisiin, mutta myös se, miten on totuttu liikkumaan maakunnassa.

Sihteerin osuudesta toiminnassa

Maakunnallisen vanhusneuvoston sihteeri on avainasemassa hoitaessaan muistion kirjoittamisen lisäksi kokousjärjestelyjä, -kutsuja ja ilmoittautumisten vastaanottamisia. Sihteerin työssä tarvitaan palveluasennetta ja ystävällisyyttä kannattaa viljellä. Puhelimessa puhuminen on hallittava, sillä moni jäsen hoitaa mielellään asioitaan puhelimitse. Tiedottamisessa kannattaa huomioida selkeä kieli. Jos viitataan tekstissä esimerkiksi Vanhuspalvelulain johonkin pykälään, kannattaa pykälä avata tekstissä eli kirjoittaa se tekstiin. Kun lakikohta avataan esimerkiksi muistiossa, saa hän asiasta kenties paremman otteen. Muistioihin kannattaa laittaa suora linkki kuhunkin kyseessä olevaan asiaan sen sijaan, että mainitaan asian löytyvän jonkun tahon verkkosivuilta. On tärkeää, että kokousten muistiot, jaetut muistiinpanot sekä käytetty puhe on selkeää ja ymmärrettävää. Jos jokin asia muistiossa tuntuu siltä, että sitä kannattaisi avata tai tarkentaa, kannattaa niin tehdä. Tämä helpottaa lukijan työtä ja tuo asian selkeämmin esille. Esityslistat kannattaa lähettää jäsenille hyvissä ajoin ja muistuttaa jäsentä pyytämään varajäsenensä paikalle esteen sattuessa. Monasti varajäsenen kutsuminen jäi sihteerille, joten yhteystietojen piti olla selvillä. Tapahtumia ennen kannattaa lähettää selkeät ohjeet saapumisesta, pysäköintipaikoista, järjestelyistä, ruokailusta ja ohjelmasta aikatauluineen.

8 LOPPUSANAT

Tämän opinnäytetyön asiat ovat aikaan sidottuja eli paljon on jo ehtinyt tapahtua Satasoten suunnitteluajan jälkeen. Nyt on päästy monessa asiassa jo eteenpäin ja muun muassa maakunnallinen vanhusneuvosto tulee jokaiseen Suomen maakuntaan. Toivottavasti tästä opinnäytetyöstä on osaltaan apua käytännön asioiden toteuttamiseen ikäihmisten asioista päätettäessä ja toimintatapoja valittaessa. On hyvä löytää keinoja kuulla ja kuunnella ikäihmisiä sekä heidän kanssaan työskenteleviä. Maailma on täynnä muutoksia, yllättäviä kohtaamisia, joustamista ja uuteen oppimista. Maakunnallisen vanhusneuvoston edustajilla tulee olla valmius ketterästi siirtyä asiakokonaisuudesta toiseen huomioiden yhteiskunnan muutokset. Vaaditaan silmien ja korvien

auki pitämistä, kykyä kuunnella, puhua ja ottaa yhteyttä eri tahoihin ja ihmisiin, jotka osaltaan tekevät työtä ikääntyneiden hyväksi.

Yhtenä suurena opittavana asiana maakunnallisesta vanhusneuvostosta koen sen, että alussa oli tyhjä pöytä, jota on lähdetty kattamaan. Satakunnan vanhusneuvosto on toiminnassaan pyrkinyt tuomaan esille sitä, että se ymmärtää kunkin kunnan vanhusneuvoston toimintatavat, mutta että toimintatapoihin voi tuoda uudistuksia, muutoksia ja lisäpontta. Maakunnallisen vanhusneuvoston merkitys mielestäni nousee, kun uudet hyvinvointialueet perustetaan soteuudistuksen yhteydessä ja maakunnallisuus on hyvä käsittää tasa-arvoa tuottavana asiana. On siis hyvä koko ajan pitää mielessä tasapuolinen, energinen, kuuleva ja reipasotteinen toiminta, jolla koko maakunnan ikääntyneiden asioita voidaan viedä eteenpäin ja parantaa

On hyvä pohtia, toimivatko maakunnallisen vanhusneuvoston kokoukset parhaalla mahdollisella tavalla. Vanhusneuvoston toiminnan pitäisi olla aktiivista, ratkaisevaa ja kehittävää. Näihin suuntiin yrittää maakunnallinen vanhusneuvosto viedä ajattelua omassa toiminnassaan sekä myös kuntien vanhusneuvostojen toimintaan. Maakunnallinen vanhusneuvosto ei puutu minkään kunnallisen vanhusneuvoston toimintatapoihin, vaan tarjoaa ehdotuksia, esimerkkejä, vinkkejä ja käytäntöjä, jotka voivat tuoda apua kunnallisen vanhusneuvoston toiminnan kehittämiseen. Jos yksi vanhusneuvosto voi paremmin, voi se tuoda apua myös muille vanhusneuvostoille. Aktiivinen vanhusneuvosto luo myös kunnassa innostusta ja herättää keskustelua. Ikääntyneisiin liittyvistä asioista on tätäkin kautta kenties helpompi puhua ja siten ottaa mieltä vaivaavia asioita helpommin esille.

Maakunnallinen vanhusneuvosto haluaa tarjota valmiita ideoita, pohdittuja toimintatapoja, kokoontumismahdollisuuksia, tietoa, apua ja aktiivisuuteen kannustavaa toimintaa kuntien vanhusneuvostoille. Satakunnan vanhusneuvosto seuraa vanhuspalvelulain toteutumista maakunnassa. Tämä ei ole yksinkertainen tehtävä, sillä laki on tunnettava ja samalla on tiedettävä, miten asiat hoidetaan omassa maakunnassa. Toiminnalla voidaan luoda eri toimijoiden välistä yhteistyötä tukevia tapaamisia, jakaa tietoa ja olla tukena, kun kunnallinen vanhusneuvosto tukea tarvitsee.

Koen, että maakunnallinen vanhusneuvosto on Satakunnassa ansainnut paikkansa ja että neuvoston toiminta koetaan luotettavana. On tärkeää, että Satakunnan vanhusneuvoston kokousten muistiot jaetaan kuntien vanhusneuvostoille. Samoin muistiot jaetaan nykyisin myös Satakunnan eläkeläisten neuvottelukunnalle. Kirjalliset muistiot toimivat joskus paremmin kuin puhuttu tieto. Tämä on uusi avaus, mutta tervetullut sellainen. Maakunnallinen yhteistyö lisääntyy jälleen.

Koen, että Satakunnassakin on yhä tarve kertoa lisää maakunnallisesta vanhusneuvostosta, sillä tietoisuus sen olemassaolosta ei ole satakuntalaisillekaan selvää. Myöskään Satakunnan vanhusneuvoston tehtävät eivät ole kaikilla tiedossa, mikä ei sinällään ole toki yllätys.

Myös maakunnallisena toimineen vanhusneuvoston pitää olla valmis työtapojensa muuttamiseen ja tulevien hyvinvointialueiden maakunnalliset vanhusneuvostot toiminevat kukin omalle maakunnalleen sopivimmalla ja omiin erityispiirteisiinsä sopivalla tavalla. Satakunnan vanhusneuvoston rakentamat toimintatavat voivat olla yksi tapamiettiä, miten maakunnallisen vanhusneuvoston olisi hyvä toimia ja toimisiko Satakunnan vanhusneuvoston tapa myös muissa maakunnissa.

LÄHTEET

Digi- ja väestötietovirasto. 2020. Digitaitokartoituksen sähköisesti kerätyn aineiston yhteenveto. <https://www.dvv.fi> - Organisaatioasiakkaat - Digitalisaatiota edistävät palvelut - Digituki - Digitaitokartoituksen tulokset – Digitaitokartoituksen sähköisesti kerätyn aineiston yhteenveto

Eläkeläisliittojen etujärjestö Eetu ry [www-sivut. 2020](http://www.sivut.2020). Viitattu 5.12.2020.
<https://www.ekl.fi/edunvalvonta/elakelaisliittojen-etujarjesto-eetu-ry/>

Eläketurvakeskuksen [www-sivut. 2020](http://www.sivut.2020). Viitattu 15.12.2020. Tilastot.etk.fi – Tilastotietokanta – Työ- ja kansaneläkkeensaajat – Eläkkeensaajien lukumäärä – Työ- ja kansaneläkkeensaajat vuosina 1981-2019.

Findikaattori [www-sivut. 2021a](http://www.sivut.2021a). Viitattu 28.1.2021. Elinajanodote. <https://findikaattori.fi/fi/table/46>

Findikaattori [www-sivut. 2021b](http://www.sivut.2021b). Viitattu 28.1.2021. Väestön ikärakenteen kehitys. <https://findikaattori.fi/fi/81>

HE 15/2017. Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi.

Hyttinen, H. & Kangassalo, R. 2003. Luottamushenkilöt ja ikäihmisten hoidon ja palvelujen laatusuositus. Turku: Länsi-Suomen lääninhallitus.

Ikääntyneiden henkilöiden oikeudet – keskeiset kansainväliset sopimukset ja kansallinen lainsäädäntö. 2019. Helsinki: Ihmisoikeuskeskus. <http://www.ihmisoikeuskeskus.fi> – Julkaisut – Vanhusten oikeudet – Julkaisuja.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kansaneläkelaitos [www-sivut. 2021](http://www.sivut.2021). Viitattu 25.1.2021. <https://www.kela.fi/vanhuuselake>

Kirjelmät Satakunnan vaalipiirin kansanedustajille Satakunnan vanhusneuvostolta 3.11.2014 ja 7.6.2019 sekä kooste keskustelusta 8.12.2020.

Kiuru, K. videotervehdys. 2021. Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru. Sata-sote Kick off -tapahtuma 28.1.2021. Satasote [www-sivut 2021](http://www.sivut.2021). Viitattu 4.2.2021.
<https://www.youtube.com/watch?v=SerM17Lh58c&feature=youtu.be>

Koivula, U. (toim.) 2021. Satakunnan vanhusneuvosto – Vanhusneuvostojen ja vanhus- ääni. Historiikki 2010-2020. Satakuntaliitto.

Kooste Satakunnan vanhusneuvoston työseminaarista 11.4.2018.

Kuntalaki. 2015. L 10.4.2015/410 muutoksineen.

Kuntaliiton www-sivut. 2018. Viitattu 22.11.2020. <https://www.kuntaliitto.fi/haku?s=opas+maakunnan+vanhusneuvoston+toimintaan>

Kuntaliiton www-sivut. 2019. Viitattu 2.11.2020. <https://www.kuntaliitto.fi> – tilastot ja julkaisut – kuntakuvaajat – väestö

Kutsukirje Kuntien vanhusneuvostot arjen vaikuttajina -seminaari 2014 sekä palautekooste.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. 2012. L 28.12.2012/980 muutoksineen.

Latvalahti, J. 2015. Vanhusneuvosto-opas. Helsinki: KL-Kustannus Oy. https://media.sitra.fi/julkaisut/Muut/Vanhusneuvosto_opas.pdf

Luonnos 2011 hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi iäkkään henkilön sosiaali- ja terveyspalvelujen saannin turvaamisesta.

Mäkilä, J. Satakuntaliitto. Vastaanottaja ulla.koivula@satakunta.fi Lähetetty 24.2.2021. Viitattu 25.2.2021.

Osallisuus Satakunnassa- esitys. 2018. <https://virtuaalikirja.fi/sataosaa/wp-content/uploads/sites/21/2018/11/Osallisuus-Satakunnassa.pdf>

Palautekooste Kevään mainio yleisötaapahtuma ikäihmisille 18.5.2016.

Rehula, P. 2019. Satakunnan ikästrategia – Satakunnan suunnitelma ikäihmisten yhteen sovitetusta palvelukokonaisuudesta 2019-2025- (2030). <https://www.satakunta2019.fi/wp-content/uploads/2018/09/Satakunnan-ik%C3%A4strategia-versio-0.3.pdf>

Saarikko, A. & Vehviläinen, A. 2018. Viitattu 6.12.2020. Opas maakunnan vanhusneuvoston toimintaan. Kuntaliiton www-sivut. <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Opas%20maakunnan%20vanhusneuvoston%20toimintaan.pdf>

Satakunnan vanhusneuvoston kevään työseminaarin 3.5.2017 ohjelma.

Satakunnan vanhusneuvoston kirjelmä satakuntalaisille kansanedustajille 3.11.2014 ja 7.6.2019.

Satakunnan vanhusneuvoston kokousten muistiot: 17.2.2014, 2.12.2014, 30.1.2015, 10.9.2015, 3.12.2015, 13.9.2016, 4.12.2017, 24.4.2018, 11.12.2018, 26.3.2019 ja 10.4.2019.

Satakunnan vanhusneuvoston kommentit liikennejärjestelmäsuunnitelmaan Satakunnan vanhusneuvoston jäseniltä 30.1.2015.

Satakunnan vanhusneuvoston pientyöryhmän kokousten muistiot 24.4.2018 ja 10.4.2019.

Satakunnan vanhusneuvoston toimintakertomus 2012.

Satakunnan vanhusneuvoston toimintaohje.

Satakunnan vanhusneuvoston toimintasuunnitelma 2019.

Satakunnan yhteisökeskuksen www-sivut. 2019a. Viitattu 27.11.2020.
<https://www.yhteisokeskus.fi/satakunnanjarjestojenneuvottelukunta/>

Satakunnan yhteisökeskuksen www-sivut. 2020b. Viitattu 27.11.2020.
<https://www.yhteisokeskus.fi/jytry/>

Satakuntalaisten kansanedustajien tapaaminen 8.12.2020, kooste.

Satakuntaliiton www-sivut. 2020a. Viitattu 20.12.2020. <http://www.satakunta.fi>

Satakuntaliiton www-sivut. 2020b. Viitattu 5.2.2021. <http://www.satakuntaliitto.fi/taloudellinen-ja-v%C3%A4est%C3%B6llinen-huoltosuhde>

Satakuntaliiton www-sivut. 2020c. Viitattu 29.10.2020. <http://www.satakunta.fi/vanhusneuvosto>

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja Suomen Kuntaliitto. 2020. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023. Helsinki: STM.

Soteuudistus.fi www-sivut. 2020. Viitattu 12.12.2020. <https://soteuudistus.fi/etusivu>

Suomalainen ikägallup, osa 2. Eloisa ikä -avustusohjelman mielipidekysely. 23.3.2018. Taloustutkimus Oy (Juho Rahkonen). <https://www.sttinfo.fi/data/attachments/00352/883e1196-034d-4bbd-b5e8-b4bdbb479090.pdf>

Suomen maakuntien liitot. Sähköpostihaastattelu 28.1.2021. Haastattelijana Ulla Koivula. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Suomi, A. & Hakonen, S. 2008. Kuluerästä voimavaraksi – Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Sutela, H., Pärnänen, A. & Keyriläinen, M. 2019. Digiajan työelämä – työolotutkimuksen tuloksia 1977-2018. Suomen virallinen tilasto. Helsinki: Tilastokeskus.

Terveystieteiden tutkimuslaitos www-sivut. 2020. Viitattu 17.12.2020.
<https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/muuttuvat-vanhuspalvelut>

Tilastokeskuksen www-sivut. 2021a. Viitattu 23.1.2021.
https://www.stat.fi/meta/kas/t_ktoiminta.html

Tilastokeskuksen www-sivut. 2020b. Viitattu 15.12.2020. Väestönmuutokset ja väkiluku alueittain 1990-2019.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Työseminaarin 11.3.2015 ohjelma ja palautekooste.

Työseminaarin 20.10.2015 ohjelma ja palautekooste.

Unelmaeloa rakentamassa-työseminaarin ohjelma ja palautekooste 28.11.2016.

United Nations Universal Declaration of Human Rights. 2021. Viitattu 8.3.2021.
<https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

United Nations Principles for Older Persons www-sivut. 1991. Viitattu 12.12.2020.
<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OlderPersons.aspx>

Vanhustyön keskusliiton www-sivut. 2020. Viitattu 3.1.2021. <http://www.vtkl.fi> –
ajankohtaista – Järjestöt vahvistavat kunnan hyvinvointipalveluja

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Yleisöseminaarin 2.10.2018 ohjelma, Satakunnan vanhusneuvosto. Ihanat ikäpolvet
– ikäpolvienkohtaaminen.

SATAKUNNAN VANHUSNEUVOSTON TOIMINTAOHJE

Hyväksytty maakuntahallituksessa 26.4. 2010

Tarkistettu 17.6.2013

1 §

Tarkoitus

Vanhusneuvoston toimintaperiaatteena on edistää toimia, joilla ikääntyvän väestön sosiaali- ja terveydenhuollon sekä elämisen arjen olosuhteita turvataan sosiaalisesti arvokkain ja moraalisesti kestävin perustein.

Neuvoston keskeisenä tehtävä on seurata maakunnan vanhusväestön elämänolosuhteiden ja ikääntyvälle väestölle tuotettavien palveluiden kehitystä alueen kunnissa.

Neuvosto toimii ikääntyvän väestön hyvän elämän turvaamisen puolestapuhujana ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttajana.

Neuvosto seuraa alan valtakunnallista ja alueellista kehitystä toimenpidesuosituksia ja raportointia varten.

Erityisesti neuvosto seuraa vanhustyön tasavertaisuuden toteutumista Satakunnan alueella.

2 §

Jäsenet

Satakuntaliiton maakuntahallitus asettaa vanhusneuvoston toimikauttaan vastaavaksi ajaksi. Satakunnan vanhusneuvostossa ovat edustettuina

- Satakunnan eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunnan (SENK) keskuudestaan nimeämät neljä (4) edustajaa
- kolme (3) seutukuntien vanhusneuvostojen edustajaa
- yksi maakuntahallituksen nimeämä edustaja
- yksi Satakunnan ammattikorkeakoulun edustaja sekä
- yksi Länsi-Suomen Diakonialaitoksen säätiön nimeämä edustaja.

Jokaiselle jäsenelle nimetään henkilökohtainen varajäsen.

Satakuntaliitto nimeää lisäksi vanhusneuvostolle sihteerin.

3 §

Tehtävät

Vanhusneuvoston tehtävänä on:

- a) tukea kuntien vanhusneuvostojen toimintaa ja toimia hyvässä yhteistyössä niiden kanssa;
- b) tehdä esityksiä maakuntahallinnolle, antaa lausuntoja kunnille, aluehallinnon päättäjille, viranomaisille, poliittisille ja muille tarpeellisiksi katsomilleen tahoille;
- c) toimia Satakuntaliiton vanhustyön asiantuntijana ja valmistella siltä saamiaan toimeksiantoja;
- d) seurata ns. vanhuspalvelulain toteuttamistoimia erityisesti vanhusneuvostojen toiminnan näkökulmasta ja tarvittaessa ottaa kantaa asioihin ja muutenkin huomioida ne toiminnan suunnittelussa;
- e) järjestää ja olla mukana maakunnan alueella vanhustyön tilaisuuksissa ja lähettää edustajiaan alan seminaareihin;
- f) tiedottaa toiminnastaan tiedotusvälineille ja hyödyntää Satakuntaliiton nettisivuja vuorovaikutteiseen keskusteluun kansalaisten kanssa;
- g) tehdä vuosisuunnitelma sekä laatia vuosittain toimintakertomus.

4 §

Kokoukset

Vanhusneuvosto kokoontuu vähintään kolme (3) kertaa kalenterivuodessa puheenjohtajan kutsumana. Kokousjärjestelyistä vastaa Satakuntaliitto.

Vanhusneuvosto voi kutsua kokouksiinsa asiantuntijoita.

5 §

Toimihenkilöt

Maakuntahallitus nimeää puheenjohtajan kahdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan ja vanhusneuvosto samaksi ajaksi keskuudestaan varapuheenjohtajan. Puheenjohtajuutta pyritään vuorottelemaan. Vanhusneuvoston sihteerin nimeää Satakuntaliitto.

6 §

Talous

Satakuntaliitto huolehtii vanhusneuvoston kokouksista aiheutuvista kokoustilojen ja kokoustarjoilun kuluista. Jäsenten matkakuluista ja kokouksiin osallistumisesta aiheutuvista muista mahdollisista kuluista vastaa ao. henkilön nimennyt taho.

7 §

Toimintaohjeen muuttaminen

Toimintaohjetta muutetaan tarvittaessa maakuntahallituksen päätöksellä.

8 §

Voimaantulo

Toimintaohje tulee voimaan maakuntahallituksen hyväksymisen jälkeen.

Satakunnan Vanhusneuvosto

7.6.2019

Satakuntalaisille kansanedustajille

Satakunnan Vanhusneuvosto toimii Satakuntaliiton alaisuudessa. Sen keskeisenä tehtävänä on toimia Satakunnan kuntien vanhusneuvostojen ja samalla myös vanhusväestön äänitorvena ja tehdä aloitteita ja esityksiä niin oman alueen kuin valtakunnan päättäjille vanhusten aseman parantamiseksi. Pidämme tärkeänä, että vanhusneuvoston tehtävät on määritelty vanhuspalvelulaissa.

Vanhusneuvosto haluaa kiinnittää kansanedustajien huomion erityisesti seuraaviin vanhustenhuollon kysymyksiin:

Digipalvelut ikäihmisille lähipalveluna

Vanhusten eliniän nousu johtaa siihen, että niiden vanhusten määrä, jotka ovat fyysisesti kykenemättömiä käyttämään digipalveluita tai ovat muistamattomia, kasvaa. Eläkeläisköyhyys koskettaa edelleen isoa joukkoa eläkeläisiä. Heillä ei ole varaa hankkia omia tietokoneita/älylaitteita ja sitoutua jatkuviin käyttömaksuihin.

Ikäihmisen oman elämän hallintaa tukee, jos hän pystyy mahdollisimman kauan itse hoitamaan omat raha-asiansa. Tämä onnistuu monen vanhuksen kohdalla, jos palvelu tapahtuu virkailijan kanssa kasvokkain.

EU-direktiiviin liittyvänä ajankohtaisena asiana Vanhusneuvosto muistuttaa suunnitelmista poistaa rahalaitosten ns. avainlukulistat. Nämä korvataan erilaisilla mobiilisolvelluksilla. Hyväkuntoiset, vireät vanhukset tästä muutoksesta saattavat riittävän opastuksen jälkeen selvittääkin. Tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus kuitenkin edellyttää, että kaikille ikäihmisille on taattava raha-asoiden itsenäinen hoitaminen.

→ Digipalveluille on luotava toimiva, selkeä vaihtoehto ns. yhden luukun periaatteella. Henkilökohtaista face to face-palvelua tulee olla riittävästi tarjolla.

Ikäihmisten henkilökohtaisten palvelusuunnitelmien laadinta ja seuranta

Henkilökohtaiset palvelusuunnitelmat sisältyvät nykyiseen lainsäädäntöön. Käytännössä niiden merkitys on useissa kunnissa jäänyt vähäiseksi eikä niillä näin ollen ole palvelutoimintaa ohjaavaa tai sitovaa vaikutusta.

→ *Vanhusneuvoston mielestä palvelusuunnitelmille on säädöksissä taattava vahva normi, mikä turvaa sen, että suunnitelmat laaditaan riittävän yksityiskohtaisiksi ja laaja-alaisiksi. Suunnitelmia tulee myös säännöllisesti päivittää ja niiden toteutumista seurata.*

Edunvalvontavaltuutus avuksi

Monet ikäihmiset ovat yksinäisiä. Heillä ei ole arjessa apuna sellaisia luotettavia henkilöitä, joille voi uskoa omien henkilökohtaisten raha-asioiden hoidon. Edunvalvontavaltuutus on yksi tapa hoitaa asia turvallisesti kuntoon. Tämän valtuutuksen hyödyllisyydestä ja luotettavuudesta kerrotaan julkisuudessa liian vähän tai sitten tieto on ammattisanastoa, mikä ei aukene ikäihmisille.

→ *Ikäihmisille tulee antaa opastusta ja neuvontaa edunvalvontavaltuutuksen tekemiseen. Tämä pitää sisällyttää myös lakiin. Huonokuntoisten ja muistisairaiden vanhus-ten määrän kasvu velvoittaa julkisen sektorin luomaan toimivan ennakkointijärjestelmän, jotta ikäihmisten palveluiden järjestäminen ja toteuttaminen arjessa onnistuu myös siinä vaiheessa, kun ikäihminen ei enää täysin pysty jokapäiväiseen elämänhallintaan.*

Ikäihmisten neuvolatoiminta ratkaisuksi ikäihmisten sujuviin palveluihin

Satakunnan Vanhusneuvosto pyytää satakuntalaisia kansanedustajia ryhtymään toimiin valmistelun käynnistämiseksi ja lainsäädännön muuttamiseksi niin, että laissa edellytetään koko valtakuntaan toteutettavaksi kunnittain toimivan ikäihmisten neuvolatoiminnan. Tällaisesta toiminnasta on Porissa – ja joissakin kunnissa muualla Suomessa - saatu hyviä kokemuksia. Satakunta voisi toimia alkuun pilottialueena.

Ns. vanhuspalvelulaissa on säädelty ikäihmisten palveluista, mutta ikäihmisten neuvolatoimintaa ei tähän lakiin sisälly. Suomalaisessa neuvolajärjestelmässä on hyvin kattavasti otettu huomioon kaikki muut ikäryhmät, mutta ei ikäihmisiä.

Vanhuspalvelulaki nykymuodossaan edellyttää vanhukselta tai hänen omaisiltaan oma-aloitteellisuutta. Ikäihmisten neuvolassa on edellä esitettyjen 'matalan kynnyksen' palveluiden ohella mahdollisuudet ns. etsivään vanhustyöhön ja ennaltaehkäiseviin terveystarkastuksiin.

Neuvolan ydintehtävä olisi ennaltaehkäisevä toiminta. Ensimmäiset terveystarkastukset pitää ajoittaa niin, että tarkastuksiin kutsutaan välittömästi eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Näin turvataan se, että kukaan ei jää syrjään. Jatkokäynnit suunnitellaan asiakkaan tarpeiden mukaan.

SATAKUNNAN VANHUSNEUVOSTO

Matti Henell

Ritva Kangassalo

Leea Hiltunen

Irma Roininen

Tuula Telin

- vuosittain
- luentotila, missä alku- ja loppuinfot ja osa ryhmätöistä
- erillisiä ryhmätyötiloja teemaan valittuihin ryhmiin
- ryhmäkoko alimmillaan noin 6, ylimmillään n. 15, ei 20-30 hengen ryhmiä
- aikaa ryhmätöille ja ryhmätöiden purkuun
- koko päivän kestävässä tilaisuudessa aamukahvit, lounas ja iltapäiväkahvit
- tilaisuuden on hyvä olla maksuton kunnan vanhusneuvostolle
- palautteen kysyminen ja hyödyntäminen seuraavan vuoden tapahtumassa
- kunnan vanhusneuvoston jäsenet voivat osallistua verkkoseminaariin esimerkiksi kunnanhallituksen kokoustilasta yhteisesti

Erilliset työseminaarit

- puheenjohtajille
- sihteereille
- puheenjohtajille ja sihteereille yhdessä Satakunnan vanhusneuvoston kanssa suositeltavia
- toimii myös verkossa

Yleisöseminaarit

- asiantuntijaluennot kiinnostavat
- napakat luennot (15 – 20 min.), joissa tiivistä asiaa - > mahdollisuus kyselyihin luentojen jälkeen (5 – 10 min.)
- esittelypöydistä ei veloitettu näytteilleasettajia (olivat yleishyödyllisiä), mutta pieni maksu (n. 50 e + alv.) voi toimia
- riittävän isot kulkutilat esittelypöytien väleissä
- kahvitus- ja ruokatarjoilu omakustanteisena yleisölle, näytteilleasettajille hyvä tarjota jotakin syömistä
- selkeä tiedottaminen osallistujille ennen tapahtumaa tärkeää
- palautteen kysyminen ja hyödyntäminen seuraavan vuoden tapahtuman järjestelyissä

Maakuntakierros

- kuntien vanhusneuvostojen jäsenien tapaaminen tärkeää
- maakunnallinen neuvosto vierailee kunnan vanhusneuvoston kokouksessa
- maakunnallinen voidaan jakaa pienryhmiin (esimerkiksi jäsenten jako kolmeen), hyvä ryhmäkoko noin viisi henkeä, jotta kunnan vanhusneuvosto säilyy pääosassa
- yhteiskuljetukset
- muistion kirjoittaminen ja sen hyväksyttäminen kunnan vanhusneuvostossa
- muistioiden jälkikäsitteleminen, kun kierros ohi
- noin joka kolmas vuosi, koska melko työläs

Pientyöryhmä

- maakunnallisen vanhusneuvoston valitsevat noin viisi henkilöä
- toimii työrukkasena neuvoston apuna käytännön töissä ja suunnittelussa
- nopea toiminta avuksi monessa valmisteluun liittyvässä asiassa

Kansanedustajayhteistyö

- oman maakunnan kansanedustajien tapaamista säännöllisesti
- noin tunnin kestoinen tilaisuus
- kansanedustajille etukäteen maksimissaan kolmen asian kokonaisuus kirjallisena
- ei koko vanhusneuvostoa paikalle, myös kuntien vanhusneuvostot edustettuna

Tiedottaminen

- kuntien ja vanhusneuvoston välinen tiedottaminen jatkuvaa
- tiedotusvälineille tieto, kun tehdään lausuntoja, tapahtuma tulossa tai halutaan herättää keskustelua tietystä asiasta
- lausuntoja kannattaa tehdä – avaavat hyvin keskustelua

Kokouspaikkojen vaihtaminen

- yksi totuttu kokouspaikka selkein ja helpoin
- olisi hyvä kokoontua esimerkiksi vanhusten hoitolaitoksissa ja tutustua samalla toimintoihin
- hyvät saapumisohjeet annettava, jos kokouspaikka vaihtuu
- yhteiskuljetukset hyviä

Verkkosivut

- vain ajankohtainen tieto esillä, jotta se löytyy helposti
- uudistettava säännöllisesti
- selkeä verkko-osoite, jota on helppo jakaa

Hyvät kokouskäytännöt

- kaikkien jäsenten ääni kuuluttava
- puheenjohtajalla selkeä ja napakka ote
- muistiot selkeällä kielellä – jako kuntien vanhusneuvostoihin ja tarvittaessa laajemmin
- asiat avataan selkeiksi muistiossa – kaikki lukijat eivät tunne kaikkia käytäntöjä valmiiksi tai termit voivat olla osin vieraita

Tasa-arvo

- maakunnallisessa toiminnassa huomioidaan kaikki kunnat tasapuolisesti

Uudistuminen

- pysähdytään pohtimaan, miten jokin asia voidaan tehdä toisin ja missä tarvitaan uudistumista
- ei tehdä vuodesta toiseen asioita samalla tavalla, vähintäänkin pieni uudistuminen paikallaan
- uusien toimintatapojen ideointi jatkuvaa